

FORVALTNINGSREVISJON

ÅLESUND KOMMUNE

Sjølvkost innan teknisk sektor

Endeleg rapport

OKTOBER 2021

MRR

Møre og Romsdal Revisjon SA

Møre og Romsdal Revisjon SA er eit samvirkeføretak eigd av kommunane Aure, Averøy, Kristiansund, Rindal, Smøla, Surnadal, Tingvoll, Aukra, Hustadvika, Gjemnes, Molde, Rauma, Sunndal, Vestnes, Fjord, Giske, Sula, Stranda, Sykkylven og Ålesund samt Møre og Romsdal fylkeskommune. Selskapet utfører rekneskapsrevisjon, forvaltningsrevisjon og andre revisjonstenester for eigarane. Hovudkontoret ligg i Kristiansund og det er avdelingskontor i Ålesund, Molde og Surnadal.

Tidlegare rapporter frå Møre og Romsdal Revisjon SA ligg på vår heimeside:

www.mrrevision.no

FORORD

Møre og Romsdal Revisjon SA har utført denne forvaltningsrevisjonen etter vedteken bestilling frå kontrollutvalet i Ålesund kommune.

Forvaltningsrevisjonen er gjennomført i samsvar med god revisjonsskikk og Norges Kommunerevisorforbund sin standard for forvaltningsrevisjon RSK 001.

Rapporten summerer opp resultata frå Møre og Romsdal Revisjons SA si undersøking om sjølvkost i Ålesund kommune. Revisjonen er utført av Kurt Løvoll, Ingvild Bye Fugelsøy og Svein Ove Otterlei i perioden februar til august i 2021.

Rapporten er sendt på høyring i tråd med praksis 24. september 2021.

Vi tok imot eit høyringssvar 5. oktober 2021.

Av høyringssvaret går det fram innleiingsvis at rapporten er bra satt opp, og at:

Forhold er godt beskrevet og dokumentert slik at det er lettere å få en forståelse av kompleksiteten.

Vidare går det fram at kommunen deler vår bekymring om kor vidt ein har god nok internkontroll og har gode nok dokumentasjonskrav. Vidare blir vurdert som aktuelt å tilsette eigen kontrollar i avdelinga med eit særleg fokus på sjølvkost. Men at:

Det planlegges i første omgang med en del prosjektøkonomstillinger for å sikre god styring på de største investeringsprosjektene.

Det er fremdeles en lang vei å gå med tanke på hvordan vi forbedrer prosjektplanlegging og gjennomføring ref tidligere revisjonsrapport.

Til slutt står det at ein må finne ein måte, og ressursar, til å ta tak i det som har blitt avdekkta.

Det var også kommentarar til nokre mindre feil, som vi har retta.

Vi ønsker å takke alle som har gitt bidrag til denne forvaltningsrevisjonen.

Ålesund, 06.10.2021

Kurt Løvoll
Oppdragsansvarleg revisor

Ingvild Bye Fugelsøy
Forvaltningsrevisor

Svein Ove Otterlei
Forvaltningsrevisor

SAMANDRAG

Denne rapporten dokumenterer vår gjennomgang av sjølvkost i Ålesund kommune.

PROBLEMSTILLINGAR

Prosjektet har følgjande problemstillingar:

1. Har Ålesund kommune rutinar som sikrar god handtering av sjølvkostområda?
 - 1.1 Sjølvkostkalkyler (for og etterkalkyler)
 - 1.2 Skriftlege rutinar, dokumentasjon, intern kvalitetssikring
2. Er sjølvkostgebyra i samsvar med regelverket?
 - 2.1 Gebyrgrunnlaget og gebyrinntekter
 - 2.2 Kryssubsidiering
3. Blir over/underskot og fond innanfor sjølvkost handtert i samsvar med regelverket?
 - 3.1 Sjølvkostfond og underskotsdekning

METODE

Faktagrunnlaget er i all hovudsak basert på samtalar og innhenta dokumentasjon, men det er også gjennomført samtaler i form av e-postvekslingar. Sjølvkostdokumentasjonen er henta inn direkte frå eit flatfilområde der kommunen legg all dokumentasjon vedkomande årsoppgjeret. Vi har også gjort ein gjennomgang av Compilo.

Prosjektet har hatt med revisorar som er godt kjend med Ålesund kommune og systema som kommunen blir styrt etter. Vi har gått gjennom desse systema med dokumentasjon, og supplert med samtalane, er det vår vurdering av dette har gitt eit tilstrekkeleg grunnlag for å gi svar på problemstillingane.

KONKLUSJON OG ANBEFALINGER

Ålesund kommune har lagt eit godt grunnlag for ein god internkontroll med dokumentet *Heilskapleg styring, leiing og internkontroll i Ålesund kommune*. Det er delvis bygd rundt anerkjente rammeverk som COSO og ISO 9001. Denne forankringa i slike anerkjende rammeverk vurderer vi som positivt.

Vår vurdering er at det overordna rammeverket for ein god intern kontroll er i ferd med å pusle seg på plass, og er slik det nå ligg føre konsistent og heilsapeleg.

Når det gjeld internkontroll særskild retta mot sjølvkostområdet, er det vår vurdering at det har kome på plass ein god del positive element. Likevel vurderer vi den per i dag som ikkje fullt ut tilfredsstillande, og kommunen bør etter vårt syn ta ei ekstra runde på dette.

MRR

Møre og Romsdal Revisjon SA

Vi har gjennomgått sjølvkostrekneskapen innan vann, avløp og renovasjon, samt plan og bygg. Handteringen er så langt vi kan sjå det basert på den praksis som er vanleg. Dette har til ein viss grad samanheng med at både nye Ålesund kommune, og dei eldre kommunane har nytta hjelpe og metodikk frå Envidan AS til å sette opp desse sjølvkostrekneskapa.

Vi vil likevel rá kommunen til å gjere ein ny gjennomgang av dei indirekte kostnadane. I ny rettleiar for utrekning av sjølvkost for byggesaker, ser en at ein det blir sett opp ei tabell om kva som er anbefalt fordelingsnøkkelen. Dette kan ein også tolke slik at ein må grunngje det om ein avvik frå dette.

Kommunestyret har no nyleg vedteke ein intensjonsavtale om å slå saman ÅRIM IKS og Bingsa Gjenvinning AS. Avtalen med Tafjord Kraftvarme AS går ut i 2022. Vi har difor grunn til å tru at dei utfordringane som har vore i høve til risiko for kryss-subsidiering no vil bli løyst.

Handteringen av overskott og underskott til fond er automatisert i reknearkmodellen. Modellen handterer også utrekning av renter automatisk som ein skal legge til fonda. Deretter står det att å oppdatere årsrekneskapen med korrekt saldo på fonda som er ført opp i balansen til kommunen.

Ei særleg problemstilling er knytt til etterdriftsfond for deponi. Ålesund kommune har her gjort eit arbeid for å bringe dette i orden. Vårt syn er at kommunen skal gjennomføre ei pliktig avsetting til desse fonda. I 2020 var det gjort ei avsetting berre på det overskytande frå sjølvkostrekneskapen.

INNHOLD

1.	INNLEIING.....	1
1.1	Bakgrunn og bestilling	1
1.2	Problemstillingar	1
1.3	Revisjonskriterier.....	1
1.4	Metode og gjennomføring	2
1.5	Avgrensning.....	2
1.6	Om sjølvkost.....	3
1.7	Om organisering	4
2.	INTERNKONTROLL.....	5
2.1	Revisjonskriterier.....	5
2.2	Faktagrunnlag.....	5
2.3	Vurderingar	13
3.	SJØLVKOSTGEBYRA	15
3.1	Revisjonskriterier.....	15
3.2	Faktagrunnlag.....	16
3.3	Vurderingar	32
4.	OVER/UNDERSKOTT OG FOND	34
4.1	Revisjonskriterier.....	34
4.2	Faktagrunnlag.....	37
4.3	Vurderinger	43
5.	KONKLUSJON OG ANBEFALINGER	44

1. INNLEIING

1.1 BAKGRUNN OG BESTILLING

Ålesund kontrollutval vedtok i sitt møte 9.desember 2020 å bestille ein prosjektplan for ein forvaltningsrevisjon innanfor temaet sjølvkost innan teknisk sektor. Kontrollutvalet vedtok i møte 28. januar 2021 å bestille ein forvaltningsrevisjon i tråd med framlagt prosjektplan.

1.2 PROBLEMSTILLINGAR

Prosjektet har følgjande problemstillingar:

1. Har Ålesund kommune rutinar som sikrar god handtering av sjølvkostområda?
 - 1.1 Sjølvkostkalkyler (for og etterkalkyler)
 - 1.2 Skriftlege rutinar, dokumentasjon, intern kvalitetssikring
2. Er sjølvkostgebyra i samsvar med regelverket?
 - 2.1 Gebyrgrunnlaget og gebyrinntekter
 - 2.2 Kryssubsidiering
3. Blir over/underskot og fond innanfor sjølvkost handtert i samsvar med regelverket?
 - 3.1 Sjølvkostfond og underskotsdekning

1.3 REVISJONSKRITERIER

Revisjonskriterier er krav eller forventningar som vi nytter for å vurdere funn i undersøkinga. Revisjonskriterier skal være grunngjeve i, eller utleidd av, autoritative kjelder innanfor det reviderte området, til dømes lovverk og politiske vedtak.

Viktige kjelder for denne rapporten er kommunelova § 25-1 om internkontroll og § 15-1 om *Beregning av selvkost*, samt *Forskrift om beregning av samlet selvkost for kommunale og fylkeskommunale gebyrer (selvkostforskriften)* med merknader i form av ein *Veileder til sjølvkostforskrifta*.

1.4 METODE OG GJENNOMFØRING

Prosjektet har blitt gjennomført i samsvar med følgande framdriftsplan:

- Bestilling prosjektplan
- Prosjektplan til KU-sekretariat
- Handsaming av prosjektplan i kontrollutvalet
- Oppstartbrev til kommunedirektør
- Oppstartmøte med kommunedirektør
- Intervju, gjennomgang datamateriale
- Arbeid med rapport
- Statusrapportering til Kontrollutvalet
- Høyringsperiode
- Oversending av rapport til kontrollutvalet ved sekretariatet

Faktagrunnlaget er i all hovudsak basert på samtalar og innhenta dokumenter.

Når det gjeld samtaler så har dei dels vore på Teams med sentral personar i Ålesund kommune og Envidan AS, men det er også gjennomført samtaler i form av e-postvekslingar.

Når det gjeld dokumenter så er dei dels henta inn ved førespurnadar og dels frå kommunen si heimeside. Sjølvkostdokumentasjonen er henta inn direkte frå eit flatfilområde der kommunen legg all dokumentasjon vedkomande årsoppgjeret.

Vi har også gjort ein gjennomgang av Compilo. Dette for å få eit generelt inntrykk av kva for dokument som vanlegvis ligg der.

Prosjektet har hatt med revisorar som er godt kjend med Ålesund kommune og systema som kommunen blir styrt etter. Vi har gått gjennom desse systema med dokumentasjon, og supplert med samtalane, er det vår vurdering av dette har gitt eit tilstrekkeleg grunnlag for å gi svar på problemstillingane.

1.5 AVGRENNSNING

Formålet med prosjektet er å kontrollere sjølvkost innan teknisk sektor som omhandlar kommunalområde *Miljø, by- og stadutvikling* som består av tre verksemder:

- Vatn og avløp
- Veg, grønt og anlegg
- Plan, byggesak, og geodata

Med unntak av veg og grønt, der det ikkje førekjem direkte tenester med eigenbetaling, er regelverket for sjølvkost gjeldande.

I tillegg til desse to verksemndene er dei tekniske tenestene innan feiing lagt i det kommunale føretaket Ålesund brannvesen KF, mens renovasjon er lagt til Ålesundsregionens Interkommunale Miljøselskap (ÅRIM).

Bestillinga frå kontrollutvalet omfattar sjølvkost innanfor dei tekniske tenestene. Dei tekniske tenestene omfattar vann, avløp, renovasjon, feiing og byggesak. Munnleg vart det i kontrollutvalet avgrensa til vann, avløp, renovasjon og byggesak.

1.6 OM SJØLVKOST

Innafor dei områda der sjølvkost er satt som den rettslege ramma for brukarbetaling, må kommunen utarbeide ei sjølvkostkalkyle (før- og etterkalkyle) av kostnadane innanfor dei aktuelle tenesteområda. Dette må gjerast for å kontrollere at gebyrinntekta ikkje overstig kommunens sjølvkost.

Dei rettslege rammene for brukarbetaling i kommunar inkluderer reglar om avgifter, gebyr og eigenbetaling for konkrete kommunale tenester. Utgangspunktet er at ingen borgar kan påleggjast å yte noko i fellesskapet utan at dette er heimla i lov (legalitetsprinsippet). Moglegheita til å krevje brukarbetaling er heimla i dei ulike særlovane med forskrifter knytt til dei respektive tenestene. I mange tilfelle vil kommunen være forvaltar av varer eller tenester som borgarane er forplikta til å nytte. I slike tilfelle krevjast lovheimel for å krevje betaling frå brukarane.

Viktige kommunale tenester der sjølvkost set den øvre ramma for brukarbetaling:

- Renovasjon
- Vatn og avløp
- Plan- og byggjesaksbehandling
- Kart- og delingsforretning
- Feietenestene
- SFO og barnehage

I tillegg kjem ulike teneste med brukarbetaling innan pleie og omsorg

1.7 OM ORGANISERING

Tenesteområdet Miljø, by- og stadutvikling har Ole Andreas Søvik som kommunalsjef, og Per Langnes er assisterande kommunalsjef. Verksemdsleiar for vann og avløp er Arve Olav Bang. Dei ulike avdelingane under vann og avløp har ulike avdelingsleiarar. Verksemdsleiar for plan, byggesak og geodata er Edvard Devold. Avdeling for byggesak har eigen avdelingsleiar.

Kommunen sin renovasjonsteneste er lagt til Ålesundsregionens Interkommunale Miljøselskap (ÅRIM). Då det er Ålesund kommune som fattar vedtak på renovasjonsgebyra og ikkje ÅRIM IKS, er kommunen i større grad ansvarleg for at tenestene som blir levert følger dei krav som gjeld for tenesta.

2. INTERNKONTROLL

Har Ålesund kommune rutinar som sikrar god handtering av sjølvkostområda?

- Sjølvkostkalkyler (for og etterkalkyler)
- Skriftlege rutinar, dokumentasjon, intern kvalitetssikring

2.1 REVISJONSKRITERIER

Kommunelova § 25-1 1. ledd angir at Ålesund kommune skal ha ein internkontroll og at ansvaret for den er lagt til kommunedirektøren. Det inneber at kommunedirektøren må ha nedfelt eit sett med gode prinsipp som gjer at kommunestyret kan forvente at viktige mål blir nådd. Vidare gir paragrafen nokre føringar for innrettinga på den. Det står:

Internkontrollen skal være systematisk og tilpasses virksomhetens størrelse, egenart, aktiviteter og risikoforhold.

Ved internkontroll etter denne paragrafen skal kommunedirektøren:

- a) utarbeide en beskrivelse av virksomhetens hovedoppgaver, mål og organisering
- b) ha nødvendige rutiner og prosedyrer
- c) avdekke og følge opp avvik og risiko for avvik
- d) dokumentere internkontrollen i den formen og det omfanget som er nødvendig
- e) evaluere og ved behov forbedre skriftlige prosedyrer og andre tiltak for internkontroll.

Sjølvkostforskrifta § 9 angir at kommunen skal ha dokumentasjon på utrekninga av samla selvkost. Av merknadene til denne paragrafen går det mellom anna fram at:

Dersom et selskap yter selvkosttjenesten på vegne av kommunen og håndterer selvkostkalkylen, hviler dokumentasjonskravet på selskapet.

2.2 FAKTAGRUNNLAG

OVERORDNA INTERNKONTROLL

Kommunedirektøren har utarbeidd eit dokument datert 9. april 2021 med tittel: ***Heilskapleg styring, leiing og internkontroll i Ålesund kommune***. Innleiingsvis går det fram at:

Dette dokumentet skal gi ei samla oversikt over Ålesund kommune sitt samla system for heilskapleg styring, leiing og internkontroll. Systemet skal bidra til å sikre at

Ålesund kommune har forsvarleg styring og kontroll i alle delar av organisasjonen, i samsvar med gjeldande lovverk og føringer.

I forordet står det:

God styring, leiing og internkontroll er ein føresetnad for at Ålesund kommune kan ivareta rolla si som tenesteytar, samfunnsutviklar og som demokratisk arena.

I kontrollutvalsmøte 26. mai 2021 vart det gitt ei orientering der seksjonsleiar for heilskapleg styring orienterte om dette dokumentet. Status for dokumentet er at det har vore på ei intern høring til ulike leiatarar. Det er ikkje gjort revideringar sidan. Det er ikkje tatt stilling til om kommunestyret vil bli gitt ei orientering.

Det går fram at Ålesund kommune skal nytte det digitale styringssystemet **FramSikt** for å realisere det heilskaplege plan- og styringssystemet. For oppfølging av resultat administrativt skal kommunedirektøren utarbeide årlege oppdragsbrev og leiaravtaler til verksemndene.

Oppdragsbrevet er ein del av kommunen sitt heilskapleg styringssystem, som skal vise overordna føringer. Det skal tildele verksemndene mål og oppdrag knytt til kommunalområda og verksemndene.

Leiaravtalen skal avklare kva for gjensidige krav og forventningar som skal gjelde mellom dei ulike leiarnivåa. Leiaravtalen forpliktar på gjennomføring av mål, tiltak og andre oppdrag innan dei rammer og fullmakter som er gitt.

Alle verksemder skal kvart år i tillegg ha ein **Verksemndplan**.

Vi gjorde ein førespurnad 22. juni 2021 om å få oversendt oppdragsbrev, leiaravtalar og verksemndplan for Vatn og avløp, og Plan, byggesak og geodata. Vi tok i mot svar 28. juni 2021, der det vart sendt over *Verksemndplan 2021 for Plan, byggesak og geodata*, og *Verksemndplan 2021 for Vatn og avløp*. I desse verksemndplanane låg det ei oppdragsbrev frå kommunedirektøren, samt eit oppdragsbrev frå kommunalsjefen. Det låg også ein leiaravtale.

Rapportering og resultatrapportring av oppdrag og oppgåver er eit sentralt verktøy for styring. I tillegg skal ein rapportere på vesentlege avvik.

Delegasjonsreglementet legg grunnlaget for verksemndstyring og delegasjon på organisasjons- og fullmaktsnivå og fire leiarnivå. Styringsnivå 1 er kommunedirektørnivå og styringsnivå 2 er verksemdleiarar og avdelingsleiarar i kommunalområda.

Kommunalsjef har kommunedirektøren sine fullmakter innan sine tenesteområde.

Verksemdleiar har økonomi-, personal- og fagansvar innanfor eigen verksemd, men dette kan verksemdleiar i følgje kommunedirektøren delegera vidare til avdelingsleiarar.

Verksemda skal avklare mål, rollar og forventningar. Leiar skal også planlegge og organisere arbeidet, samt følgje opp og kvalitetssikre arbeidet.

I dokumentet *Heilskapleg styring, leiing og internkontroll i Ålesund kommune* blir det vist til **COSO** som ein etablert norm for internkontroll. Ein viktig del av ein god internkontroll er eit tenleg kvalitetssystem og her blir det vist til **ISO 9001**.

Dokumentet angir at ein god internkontroll skal byggje på tre prinsipp:

- *Eit risikobasert grunnlag for internkontroll, tiltak og kontrollaktivitetar både på strategisk og operativt nivå*
- *Den skal være formalisert (organisering, ansvar og roller, dokumentasjon, rutinar og prosedyrar, rapportering og aggregering)*
- *Kontrollaktivitetar (dagleg og fagleg verksemd, stikkprøver og faste kontroller, avvikshandtering)*

Vidare går det fram at: *Standarden ISO 9001 beskriv rammer for korleis ein kan utvikle eit leiingssystem for kvalitet. Og at: ISO 9001 er eit verkemiddel for å få internkontrollen satt i system.* Vidare står det:

Eit kvalitetssystem i tråd med denne standarden byggjer på beskrivingar av prosessane i kommunen.

Vidare at:

I standarden er det krav til seks dokumenterte prosedyrar: Dokumentstyring, registreringar, styring av avvik, korrigerande tiltak, forebyggande tiltak og intern revisjon.

Det går også fram at:

Compilo er kommunen sitt digitale verktøy for kontroll av registreringar og dokumentasjon knytt til kvalitetsarbeidet, til dømes avvik, forbettingsforslag, prosedyrar og risikovurderingar.

Ålesund kommune nytta **Compilo** som sitt digitale verktøy for kvalitetsarbeidet også før kommunesamslåinga. Dette systemet er tilpassa offentleg sektor og bygd opp etter COSO-rammeverket og skal i følgje leverandøren vere tilpassa krav om internkontroll i kommunelova. Det skal også vere eit godt utgangspunkt for styrking av kommunen sitt internkontrollarbeid.

Compilo er eit tredelt digitalt system, som inneholder:

- Dokumentdel (lover og regler, prosedyrar og liknande dokumenterast),
- Avviksdel (tilsette kan melde avvik, avvik vert følgt opp og bruk i forbednings -arbeid),
- Risikodel (einingane sine risikokartleggingar).

Compilo skal i følgje kommunedirektøren nyttast til avviks- og forbetningsarbeid, skriftlege rutinar/prosedyrar og risikovurdering. Dette er i tråd med COSO rammeverket og dei revisjonskriteria vi har utleia.

I **Årsmelding for 2020** går det fram at:

Kommunen har gjennom heile 2020 jobba med å utvikle eit system for heilskapleg styring, leiing og internkontroll. Systemet skal sikre at kommunen har forsvarleg styring og kontroll i alle delar av organisasjonen, i samsvar med gjeldande lovverk og føringar. Rammeverket for systemet er på plass, og ein vil jobbe vidare med utvikling og implementering av styringssystemet i heile organisasjonen i 2021.

Kommunens internkontroll blir i dag varetatt av ulike system. Rutinar, prosedyrar, risikoanalysar og avviksmelding og -handtering blir varetatt gjennom IT-systemet Compilo. Systemet er under innføring i den nye kommunen, og vart teke i bruk 1. mai 2020.

Vidare at:

Vidare bruker kommunen sjekklistar i plan- og styringssystemet Framsikt for å kontrollere i kva grad krav i internkontrollen blir etterlevd i organisasjonen. Den grafiske framstillinga viser i kor stor grad verksemndene har bekrefta at dei har etterlevd eller gjennomført krav i internkontrollen. Det blir arbeidd godt med dei fleste punkta, men det er framleis rom for forbetring.

Måten vi bruker desse sjekklistene på er under revisjon, og vil bli noko endra til andre tertialrapportering i 2021.

Under *Miljø, by- og stadutvikling* står det:

Det har blitt arbeidd med å samordne ulike system og implementere nye system knytt til dei forskjellige arbeidsprosessane vi har i verksemndene. Vi har fortsett arbeidet frå før kommunesamanslåinga, med å lage felles rutinar og prosedyre for arbeidsprosessar i dei nye verksemndene. Då kommunen har tatt i bruk eit nytt kvalitetssystem (Compilo) er det eit stort arbeid å få registrert inn denne dokumentasjonen. Arbeidsprosessar som inneber fysisk risiko knytt til HMS, og rutinar knytt til å lovpålagde forvaltningsoppgåver, som ikkje er integrert i andre

saksbehandlingssystem, har vore prioritert område for dokumentasjon av rutiner i Compilo.

INTERNKONTROLL INNAN SJØLVKOST

Ålesund kommune har inngått ein rammeavtale om kjøp av konsulenttenester innanfor sjølvkost. Punkt 2.3 angir kva avtalen omfattar:

Tjenesten skal dekke kommunen sitt behov for å utarbeide selvkostregnskap innenfor vannforsyning, avløp, renovasjon, feiing, slam, byggesak, regulering, oppmåling og eierseksjonering. I tillegg konsulentbistand ellers innenfor området.

Leverandøren skal gi bistand i prosessar knytt til budsjettering for neste år, budsjettkontrollar med moglegheit for justering gjennom året og etterkalkyle rekneskap.

Det går fram av avtalen at leverandøren skal utarbeide og gjere tilgjengeleg for kommunen:

- *Flerårsbudsjett med oppsett av foregående år, inneværende år + ytterligere 10 år*
- *Tekst og tabeller som kan nyttas til kommunens noter til regnskapet*
- *Metode for beregning av fordelingsnøkler indirekte kostnader*
- *Anleggsregister som ivaretar beregninger til selvkostregnskapet*
- *Produksjon av KOSTRA-skjema*

Det er konkretisert ut følgjande ansvarshøve i møte med leverandør:

Vann og avløp: Virksomhetsleder, aktuelle avdelingsledere, koordinator for investeringsregnskap. Andre personer innkalles ved behov.

Feiing: Brannvesenet. Avdelingsleder forebyggende og seksjonsleder boligsikkerhet. Andre personer innkalles ved behov.

Plansaksbehandling, byggesak, oppmåling og eierseksjonering: Virksomhetsleder, aktuelle avdelingsledere. Andre personer innkalles ved behov.

Avfall og slam: Avdelingsleder for ledningsdata og myndighetsutøvelse.

Utøvelse av myndighet etter forurensningsregelverket: Avdelingsleder for ledningsdata og myndighetsutøvelse.

Ut over dette deltar rådgivere fra fagstab og person fra stab for økonomi og virksomhetsstyring i møtene.

Ein sentral del av denne tenesteleveransen er verktøyet *Momentum Selvkost Kommune*. Dette er eit omfattande rekneark som gir hjelp til å utrekninga av gebyra.

MRR

Møre og Romsdal Revisjon SA

Vi førespurde kommunen i e-post av 31. mai 2021 om ei skriftleg skisse om dei formelle og uformelle rutinar som skal sikre ei god handtering av sjølvkostrekneskapen. Det vart då sendt over følgjande årshjul for oppfølging av sjølvkostområda:

Måned	Beskrivelse	Oppgavefordeling	Politisk behandling
Januar	Gjennomgang av grunnlag for etterkalkyle	<p>Stab for økonomi og virksomhetsstyring: Tar nødvendige filuttrekk og sender til leverandør.</p> <p>Tjenesteleverandør: Kommer med forslag til møtedatoer og hva en skal gå gjennom på møtene. Oppdaterer regnskapsmodell og noterer eventuelle punkt som må følges opp.</p> <p>Fagstab: Kontaktpunkt mellomleverandør og kommunen og sørger for intern koordinering og planlegging av møtene i kommunen.</p> <p>Virksomheter (VA og PBG): Bidrar med informasjon knytt til regnskapstallene, herunder forklaring på eventuelle avvik i forhold til det budsjetterte.</p>	Ingen
Februar	Utarbeidelse av etterkalkyle og noter til regnskapet.	<p>Stab for økonomi og virksomhetsstyring: Tar justerte filuttrekk av regnskap og sender til leverandør.</p> <p>Tjenesteleverandør: Utarbeider endelig etterkalkyle og noter til regnskapet.</p>	Innarbeides og behandles sammen med regnskapet i mai/juni
Mars	Kontroll av fakturagrunnlag 1. termin.	Virksomhet for VA: Utarbeider grunnlag for fakturering av kommunale gebyr for 1. termin. I tillegg til egenkontroll blir rapport sendt fagstab og stab for økonomi og virksomhetsstyring for ekstra sjekk om aktuelle gebyrinntekter er som forventet i budsjettet. Avtale med Leverandør om evt. hjelp ved behov.	Ingen
Mai	Kontroll av fakturagrunnlag 2.termin	Virksomhet for VA: Utarbeider grunnlag for fakturering av kommunale gebyr for 2. termin.I tillegg til egenkontroll blir rapport sendt fagstab og stab for økonomi og virksomhetsstyring for ekstra sjekk om aktuelle gebyrinntekter er som forventet i budsjettet. Avtale med Leverandør om evt. hjelp ved behov.	Ingen
Juni (evt.mai)	Godkjenning av regnskap	Stab for økonomi og virksomhetsstyring: Saksutredelse knyttet til godkjenning av regnskap	Kommunestyret

MRR

Møre og Romsdal Revisjon SA

August	Kontroll av fakturagrunnlag 3.termin	Virksomhet for VA: Utarbeider grunnlag for fakturering av kommunale gebyr for 3. termin. I tillegg til egenkontroll blir rapport sendt fagstab og stab for økonomi og virksomhetsstyring for ekstra sjekk om aktuelle gebyrinntekter er som forventet i budsjettet. Avtale med Leverandør om evt. hjelp ved behov.	Ingen
	Forkalkyle - Budsjettering nesteår. Utarbeidelse av budsjettnotat og forslag til gebyrregulativ.	<p>Stab for økonomi og virksomhetsstyring: Tar nødvendige filuttrekk og sendertil leverandør.</p> <p>Tjenesteleverandør: Kommer med forslag til møtedatoer og hva en skal gå gjennom på møtene. Oppdaterer regnskapsmodell og noterer eventuelle punkt som må følges opp. Utarbeider budsjettnotat som grunnlag for gebyrregulativ og budsjett.</p> <p>Fagstab: Kontaktpunkt mellom leverandør og kommunen og sørger for intern koordinering og planlegging av møtene i kommunen.</p> <p>Virksomheter (VA og PBG): Bidrar med informasjon knyttet til regnskapstallene, og endringer som må legges til grunn i kalkylene for kommende år. Avdelingsleder for ledningsdata og myndighetsutøvelse innhenter i forkant opplysninger fra ÅRIM IKS om forventede endringer i grunnlaget for avfall og slam.</p> <p>Utarbeider gebyrregulativ og budsjett på grunnlag av budsjettnotat fra leverandør.</p>	Behandles sammen med budsjett i oktober/november
Oktobe	Kontroll av fakturagrunnlag 4.termin	Virksomhet for VA: Utarbeider grunnlag for fakturering av kommunale gebyr for 4. termin. I tillegg til egenkontroll blir rapport sendt fagstab og stab for økonomi og virksomhetsstyring for ekstra sjekk om aktuelle gebyrinntekter er som forventet i budsjettet. Avtale med Leverandør om evt. hjelp ved behov.	Ingen
November	Godkjenning av budsjett mv.	<p>Stab for økonomi og virksomhetsstyring: Forslag til gebyrregulativ blir lagt frem for kommunestyret til godkjenning sammen med budsjettet.</p> <p>Omfatter også selvkostgrad (finansiell dekningsgrad) for tjenestene innenfor byggesak, plansaksbehandling, oppmåling og eiereksjonering</p>	Kommunestyret

I svaret til vår førespurnad vart det også lagt til at det på slutten av 2020 var gjort ei kartlegging av ressursbruk i dei ulike stabsområda med omsyn til henførbare indirekte kostnadar.

Vidare at det blir utarbeidd månadlege økonomirapportar som blir lagt frem for formannskapet. Rapportane går vidare til kommunestyret kvart tertial. I 2021 ble rapporteringa for 1. tertial endra til 1. kvartal. Rapporteringa startar på avdelingsleiarnivå.

Vi har gjort ein gjennomgang av denne rapporteringa til formannskapet:

- Sak 023/21 Budsjettkontroll for januar 2021, 02.03.2021
[Månadsrapport januar 2021 \(framsikt.net\)](#)
- Sak 044/21 Budsjettkontroll for februar 2021, 13.04.2021
[Månadsrapport februar 2021 \(framsikt.net\)](#)
- Sak 60/21 Budsjettkontroll for mars 2021 og budsjettrevisjon 1-2021, 11.05.2021
[Kvartalsrapport Ålesund kommune 31.03.21 \(framsikt.net\)](#)
- Sak 089/21 Budsjettkontroll for april 2021 og budsjettrevisjon 2-2021, 08.06.2021
[Forenkla månadsrapport april 2021 \(framsikt.net\)](#)

I desse sakene er det gjennomgåande blitt nytta *FramSikt* ved denne rapporteringa.

Vedkomande gebyra, så stod det litt om dei i rapporten for april. For *Vatn og avløp*:

Representantskapet i ÅRIM har vedtatt å auke satsane knytt til hushaldsavfall. Saman med volumauke medfører dette ein auke i kostnadane med ca. 1,8 millionar kroner. Kostnadsauken vert dekt gjennom årsgebyra eller ved bruk av avsatte fond.

Innanfor vatn og avløp vil kommunen i 2021 få inn mindre i årsgebyr enn rekna med. Årsaka ligg i at det i 2020 var mindre vassforbruk enn tidlegare og medførte at ein i årsoppgjeren for vassmålarane må føre tilbake til abonnementane det som har vore betalt for mykje, samtidig som akonto-summen for 2021 vert lågare. Innanfor avløp vert avviket også større på grunn av mindre gebyrinntekter enn budsjettet i 2020. Avvika i gebyrinntektene vert dekt gjennom bruk av fondsavsetningane.

For *Plan, byggesak og geodata*:

Verksemda rapporterer om at det etter ei samla vurdering ser ut til at drifta vil halde seg innanfor dei økonomiske rammene i budsjettet. Det er fleire avvik på einskildpostar, men vurderinga så langt er at dei ser ut til å gå omlag i balanse samla sett.

Om Compilo

Vår gjennomgang av Compilo, og då meir spesifikt ein gjennomgang av *Miljø, by- og stadutvikling*, viser at det per juni 2021 ligg nokre få dokument og to risikovurderingar under verksemda *vann og avløp*, men ingen av dokumenta har med sjølvkostområda å gjere.

Dokument som omhandlar lover og forskrifter, prosedyrar, rolleavklaringar eller risiko knytt til sjølvkostområda er per juni 2021 ikkje tatt inn i kommunen sitt digitale kvalitetssystem Compilo.

Seksjonsleiar for heilsakleg styring har orientert om at tilsette med ansvar innan vatn, avløp og renovasjon har gjennomført eit møte om Compilo for å avklare om systemet kan dekke einingane sine behov. Det ble konkludert positivt på dette og eit nytt møte om innføring er planlagt i løpet av uke 33. Det er opplyst at på dette møte skal også seksjonsleiar for heilsakleg styring delta, i tillegg til einingane.

2.3 VURDERINGAR

OVERORDNA INTERNKONTROLL

Ålesund kommune har lagt eit godt grunnlag for ein god internkontroll med dokumentet *Heilsakleg styring, leiing og internkontroll i Ålesund kommune*. Det er delvis bygd rundt anerkjente rammeverk som COSO og ISO 9001. Denne forankringa i slike anerkjende rammeverk vurderer vi som positivt.

Dokumentet tydeleggjer at ein god internkontroll: *er ein føresetnad for at Ålesund kommune kan ivareta rolla si som tenesteytar, samfunnsutviklar og som demokratisk arena*. Vidare at ein god internkontroll krev at den er formalisert og at det blir gjennomført kontrollaktivitetar.

Det blir også peikt på sentrale komponentar som *Oppdragsbrevet, Leiaravtalen, Verksemndplan og Rapportering*. For oppfølging av resultat administrativt skal kommunedirektøren utarbeide årlege oppdragsbrev og leiaravtaler til verksemndene. Slike verksemndplanar med oppdragsbrev og leiaravtale er utarbeidd.

Det digitale styringssystemet Framsikt som skal vere med å realisere det heilsaklege plan- og styringssystemet, er så langt vi kan sjå gjennomgåande blitt nytta. I årsmeldinga blir det vist at kommunen bruker sjekklistar i dette plan- og styringssystemet for å kontrollere i kva grad krav i internkontrollen blir etterlevd i organisasjonen. Det går fram at: *Det blir arbeidd godt med dei fleste punkta, men det er framleis rom for forbetring. Og at: Måten vi bruker desse sjekklistene på er under revisjon, og vil bli noko endra til andre tertialrapportering i 2021.*

Vår vurdering er at det overordna rammeverket for ein god intern kontroll er i ferd med å pusle seg plass og er slik det nå ligg føre konsistent og heiskapeleg.

INTERNKONTROLL INNAN SJØLVKOST

Ein sentral del av internkontrollen retta mot sjølvkostområdet, er tenesteavtalen med Envidan AS. Ein sentral del av tenesteleveransen er verktøyet *Momentum Selvkost Kommune* som gir god hjelp til utrekninga av gebyra.

Det er konkretisert ut og skrifteleg nedfelt ansvarshøve i høve til møte med dei eksterne konsulentane. Vidare er årshjulet er til ein viss grad bygd opp omkring desse møtepunkta, samt ei konkretisering av ein kontroll av fakturagrunnlag for kvar av dei fire terminane

I januar er det ein gjennomgang av grunnlag for etterkalkyle der leverandør kjem med forslag til dato og kva en skal gå gjennom på møta. I februar utarbeider leverandøren ei etterkalkyle og noter til rekneskapen.

I august blir det utarbeidd ei forkalkyle med eit budsjettnotat og forslag til gebyrregulativ. Også her er det leverandøren som kjem med forslag til dato og kva ein skal gå gjennom.

Ansvarshøva og årshjulet slik det er konkretisert ut, står fram for oss som ryddig og oversiktleg, men kommunen kan truleg med fordel arbeide vidare med å formalisere meir detaljert kva som skal skje i dei ulike fasane

Det digitale kvalitetssystemet Compilo er ikkje blitt teke i bruk innan sjølvkostområda. Det er blitt gjennomført eit møte i kommunen for å avklare om systemet kan dekke einingane sine behov. Det ble konkludert positivt på dette, og kommunen vil slik vi oppfattar det arbeide vidare med dette.

Vi har gjort ein gjennomgang av rapporteringa gjennom Framsikt til politiske organ i 2021. For vatn, avløp og renovasjon var det i rapportering for april kort nemnt litt om utviklinga innan gebyra, medan PB ikkje kommenterer gebyra spesifikt, men generelt gjennom at det: *ser ut til at drifta vil halde seg innanfor dei økonomiske rammene i budsjettet.*

Vår vurdering er at det har kome på plass ein god del positive element vedkommande internkontrollen retta mot sjølvkostområdet. Likevel vurderer vi den per i dag som ikkje fullt ut tilfredsstilande og kommunen bør etter vårt syn ta ei ekstra runde på dette.

3. SJØLVKOSTGEBYRA

Er sjølvkostgebyra i samsvar med regelverket?

- Gebyrgrunnlaget og gebyrinntekter
- Kryssubsidiering

3.1 REVISJONSKRITERIER

Sjølvkostføreskrifta §2 til § 7 med merknader gir reglar for utrekning av gebyrgrunnlaget.

Direkte driftskostnader er definert i § 4 1. ledd: *omfatter kostnader til arbeid, varer og tjenester som brukes for å produsere og yte selvkosttjenesten.*

Indirekte driftskostnader er definert i § 4 2. ledd: *omfatter kostnader til stabs- og støttetjenester, fellestjenester og kontrollfunksjoner som utfyller eller understøtter selvkosttjenesten. Andelen indirekte driftskostnader som tilordnes selvkost, skal gjenspeile selvkosttjenestens bruk av disse tjenestene og funksjonene.*

Kapitalkostnader er definert i § 5 1. ledd: *omfatter avskrivninger og nedskrivninger av varige driftsmidler, reversering av nedskrivninger og beregnede rentekostnader.*

Reglane for avskrivingane går fram av § 5 2. og 3. ledd, der det står:

Avskrivningene skal beregnes ut fra prisen på anskaffelsestidspunktet fratrukket byggelånsrenter og anleggsbidrag og andre inntekter som knytter seg til investeringsutgiftene.

Avskrivningene skal foretas planmessig over den utnyttbare levetiden til det varige driftsmidlet. Den utnyttbare levetiden kan settes lik avskrivningsperioden i virksomhetens årsregnskap. Tomter og andre varige driftsmidler som ikke avskrives i virksomhetens årsregnskap, kan avskrives over en kortere periode enn den egentlige utnyttbare levetiden.

Reglane for rentekostnadane går fram av § 5 4. ledd, der det står:

Rentekostnadene skal beregnes ut fra årets gjennomsnittlige restverdi på de varige driftsmidlene og kalkylerenten. Kalkylerenten er lik årets gjennomsnittlige 5-årige swaprente med et tillegg på ½ prosentpoeng.

Sjølvkostrekneskapen skal berre bli belasta med kostnader som er henførbare. I dette ligg det at ein ikkje har høve til sokalla kryssubsidiering. Det er ulike former for kryssubsidiering og den førre rettleiaren nemnte ein del døme. Når det gjeld Ålesund kommune er det organiseringa innan renovasjon, og tenesteutvekslinga mellom Tafjord Kraftvarme AS, Bingsa Gjenvinning AS og ÅRIM IKS ei særleg utfordring. I merknadane til § 3 vedkomande utrekningsgrunnlaget står det

Hvis kommunen har satt ut hele eller deler av tjenesten til et interkommunalt selskap, (...) eller til et kommunalt eid aksjeselskap, og dette er gjort ved utvidet egenregi (...), vil reglene om beregning av selvkost også gjelde for beregningen av hva som er selskapets selvkost, på samme måte som om kommunen selv hadde produsert tjenesten.

Og:

Hvis hele eller deler av selvkosttjenesten kjøpes i markedet, er det den prisen som kommunen betaler som er grunnlaget for beregning av selvkost, jf. § 3 andre ledd. Hvis for eksempel kommunen kjøper hele tjenesten av et selskap, er det således ikke krav om at selvkost skal beregnes særskilt ut fra selskapets faktiske kostnader. I slike tilfeller vil det være prisen som betales som skal inngå i selvkost

3.2 FAKTAGRUNNLAG

Det å rekne ut gebyra er ei omstendeleg oppgåve. Til hjelp har Ålesund kommune lik eins som mange andre kommunar knytt til seg konsulenthjelp gjennom konsulentselskapet Envidan AS. Dette selskapet har utvikla ein reknearkmodell som gir teknisk støtte for utrekningane, samt hjelp med god kompetanse om dei fleste aspekt ved sjølvkost

Vi ha gjort ein grundig gjennomgang av denne modellen datert 19. februar 2021. Det er den versjonen som ligg til grunn for årsrekneskapen for Ålesund kommune i 2021.

Denne reknearkmodellen er delt inn i to deler. Ein del som gjeld grunnlagsdata og ein del som gjeld rapporter. Rapportane er langt på veg autogenererte basert på det som blir lagt inn i grunnlagsdata.

MRR

Møre og Romsdal Revisjon SA

Fana for grunnlagsdata ser slik ut:

I vår gjennomgang av modellen har vi sett på dei direkte kostandane, dei indirekte kostnadane og kapitalkostnadane.

I modellen blir dei direkte kostnadane satt opp med bakgrunn i ein import frå rekneskapssystemet, som ligg i **2: Driftsregnskap 2020**. Under **3: Direkte regnskapsposter** blir det angitt ei kopling frå rekneskapssystemet og sjølvkostrekneskapen for kvart område.

Dei indirekte kostnadane følgjer av **4: Indirekte regnskapsposter** og **5: Fordelingsnøkler**

I modellen ligg det eit samla anleggsregister under **7: Anleggsregister**, som saman med informasjon frå **6: Kalkylrente og beregningsmetode kapitalkostnadene**, reknar ut dei ulike kapitalkostnadane for kvart område.

Fana for rapporter ser slik ut:

MRR

Møre og Romsdal Revisjon SA

I eit seinare kapittel har vi så satt opp sjølvkostrekneskapen for områda: vann, avløp, renovasjon, plan og byggesak. Desse oppsetta ligg i modellen under rapportar.

DIREKTE KOSTNADER

Rekneskapsmodellen importerer tal frå regnskapssystemet etter ein slik mal:

Funksjon	Funksjon (T)	Ansvar	Ansvar (T)	Art	Art (T)	Regnskap
----------	--------------	--------	------------	-----	---------	----------

I alt utgjorde denne importen 22 405 linjer i 2020. Dei direkte kostnadane blir så vidare henta inn i kalkylane etter følgande plan:

Gebyrområde	Funksjon	Ansvar
Reguleringsplaner	301 PLANSAKSBEHANDLING	730010 Avdeling plan
Reguleringsplaner	301 PLANSAKSBEHANDLING	730011 Private reguleringsplanar
Myndighetsutøvelse miljø	302 BYGGEAKSBEHANDLING OG EIERSEKSJONERING	710060 Avdeling myndighetsutøving
Bygge- og delesaker	302 BYGGEAKSBEHANDLING OG EIERSEKSJONERING	730025 Avdeling byggesak
Eierseksjonering	302 BYGGEAKSBEHANDLING OG EIERSEKSJONERING	730041 Oppmåling og seksjonering
Oppmåling	303 KART OG OPPMÅLING	730041 Oppmåling og seksjonering
Feiring	338 FOREBYGGING AV BRANNER OG ANDRE ULYKKER	321000 Feiring
Vann	340 PRODUKSJON AV VANN	
Vann	345 DISTRIBUSJON AV VANN	
Avløp	350 AVLØPSRENSING	
Avløp	353 AVLØPSNETT OG INNSAMLING AV AVLØPSVANN	
Slamtømming	354 TØMMING AV SLAMAVSKILLERE- SEPTIKTANKER O	
Renovasjon	355 INNSAMLING- GJENVINNING OG SLUTTBEHANDLIN	

Kjelde: Ålesund kommune - Etterkalkyle 2020 (2021_02_19).xlsm

Det blir gjort ein reduksjon for gebyrområdet på *Reguleringsplaner* på 50 % for funksjon 301: *Plansaksbehandling* og ansvar 730010: *Avdeling plan*. Denne prosenten har samanheng med den delen av aktiviteten i avdelinga og funksjonen som gjeld private reguleringsplanar avgrensa til det ein kan dekkje med gebyr.

Vidare blir det manuelt lagt på 1,305 mill kr på gebyrområdet *Feiring* på artsgruppe 12 (Varer og tenester som inngår i eigen tenesteproduksjon).

INDIREKTE KOSTNADER

I tillegg til dei direkte kostnadane blir sjølvkostrekneskapen belasta med indirekte kostnader. Dette er kostnadar som blir rekneskapsført på andre tenesteområde som utfyllar og understøttar tenestene som er finansiert med sjølvkost.

Det blir gjerne nytta ulike fordelingsnøklar for å fordele desse kostnadane inn i sjølvkostrekneskapen. I tillegg blir det i nokre tilfelle gjort meir skjønsmessige vurderingar.

MRR
Møre og Romsdal Revisjon SA

Samla for alle gebyrområda er det fordelt ut 18 757 368 kr frå kommunerekneskapen til sjølvkostrekneskapen. Desse fordelar seg slik:

Tabell 3-1: Fordeling av indirekte kostnadar

Fordelingsnøkkel	Ansvar (T)	Totalt fordelt
Journalposter	Avdeling dokumentsenter	3 434 734
Innbyggertorget - Nær miljø og service	Nær miljø og service	2 851 051
Ressursbruk Økonomi	Økonomi	3 037 713
Ressursbruk Virksomhetsstyring	Verksemdstyring	954 387
Ressursbruk Finans	Overordna leiing økonomi og verksemdstyring	174 616
Felles IKT- infrastruktur	Avdeling IKT-drift	1 440 199
Anslag tidsbruk innkjøp	Konserninnkjøp	2 275 990
Beslaglagt areal adm.bygg	Rådhusdrift (Funksjon 120)	2 505 288
Beslaglagt areal adm.bygg	Rådhusdrift (Funksjon 130)	127 441
Ansatt	Felles personalutgifter	277 681
Ansatt	Framtidssenter	246 604
Ansatt	Hovudtillitsvalde og verneombod	245 353
Ansatt	Arbeidsgivaravdelinga	223 022
Ansatt	Løn og personaladministrasjon	219 610
Ansatt	Overordna leiing strategi, samfunn- og næringsutvikling	157 530
Ansatt	Kommunikasjon og trykkeri	153 721
Ansatt	Kommuneadvokat	121 934
Ansatt	Overordna leiing strategi, samfunn- og næringsutvikling	121 470
Ansatt	Organisasjonsutvikling	84 158
Ansatt	Beredskap	57 143
Ansatt	Kantine Rådhus	47 723

Kjelde: Ålesund kommune - Etterkalkyle 2020 (2021_02_19).xlsx

Det er i alt 21 ulike kostnader som blir fordelt ut. Av desse er 12 basert på ein fordelingsnøkkel **Ansatt**. I modellen ligg det eit register over dei tilsette på kvart gebyrområde. I alt er det 5 541 *ansatte* for Ålesund kommune.

Vi har satt opp ein tabell som viser fordelinga basert på denne fordelingsnøkkelen. Til dømes har avløp registrert 40,91, som er 0,74 % av 5 541. Samla netto utgifter til felles personalutgifter for Ålesund kommune var 12 118 383 kr, slik at avløp blir belasta med 89 472 kr i sjølvkostrekneskapen for felles personalutgifter.

MRR
Møre og Romsdal Revisjon SA

Tabell 3-2: Utdrag av fordelingar basert på tilsette

	Felles personalutgifter	Hovudtillitsvalde og verneombod	Framtidssenter	Kommune- advokat
		12 118 383	10 707 525	5 321 380
Vann	39,75	0,72 %	86 935	76 814
Avløp	40,91	0,74 %	89 472	79 055
Renovasjon	0,25	0,00 %	547	483
Slamtømming	0,05	0,00 %	109	97
Feiling	10,00	0,18 %	21 870	19 324
Myndighetsutøvelse miljø	1,04	0,02 %	2 275	2 010
Reguleringsplaner	11,00	0,20 %	24 057	21 257
Bygge- og delesaker	15,00	0,27 %	32 806	28 986
Oppmåling	7,23	0,13 %	15 812	13 971
Eierseksjonering	1,73	0,03 %	3 784	3 343
			277 666	245 340
				246 591
				121 928

Kjelde: Ålesund kommune - Etterkalkyle 2020 (2021_02_19).xlsm

Det ligg følgande kommentarar til desse fordelingane under indirekte kostnader:

Felles personalutgifter	Andre kostnader enn lønn, felles personalkostnader. Rev 21.1.2021
Framtidssenter	Rev 21.1.2021
Hovudtillitsvalde og verneombod	Ansattnøkkel rev 21.1.2021
Arbeidsgivaravdelinga	Anbefalt nøkkel er Ansatte. Denne avdelingen har mer jobb jo flere ansatte de håndterer. Rev 21.1.2021
Løn og personaladministrasjon	Anbefalt nøkkel er Ansatte. Denne avdelingen har mer jobb jo flere ansatte de håndterer. Rev 21.1.2021
Overordna leiing strategi, samfunn- og næringsutvikling	
Kommunikasjon og trykkeri	Se tidligere tilbakemeldinger fra Liv Grete. Nå er denne lagt sammen med kommunikasjon. Trenger tilbakemelding på antatt ressursbruk selvkområdene
Kommuneadvokat	Må ha tilbakemelding på ressursbruk. Større prosjekter faktureres særskilt etter timer, men grunnfinansieringen hentes inn her med fordelingsnøkkelen basert på antatt ressursbruk
Overordna leiing strategi, samfunn- og næringsutvikling	Kommunerevisjon og drift av kontrollutvalgssekretariatet. Rev 21.01.2021
Organisasjonsutvikling	LEAN og strukturelle forhold organisasjonsoppbygging. Rev 21.1.2021
Beredskap	Vurdert som relevansent for selvkområdene. Overordnet beredskap, noe knyttet til eksempelvis beredskap og ROS-analyser vann. Rev 21.1.2021
Kantine Rådhus	Anbefaler ansatte

Når det gjeld kommuneadvokat så er sjølvkostrekneskapen blitt belasta med direkte kostnadar i tillegg til dei indirekte kostnadane. Det er bokført eit eBilag med tittel: *Avtale Kommuneadvokaten-VAR*, datert 06.01.21 og med bokføringsdato 31.12.20. Billaget inneber ein kostnad på vatn og avløp (funksjon 353 og 340) med 692 632,25 kr kvar, med ein tilsvarende inntekt til kommuneadvokaten. Vi skal vidare gje at denne: *Avtale om kjøp av ekstra juridiske ressurser mellom*, datert 21. mars 2017:

VAR-virksomheten har kontinuerlig behov for juridisk bistand i ulike saker relatert fagområdet. Aktuelle saker er blant annet inngåelse og tolkning av avtaler, krav om

erstatning, pålegg mm. innenfor selvkostområdene vann, avløp, slam, avfall og myndighetsutøvelse, samt innenfor næringsdrift avfall.

Særlig arbeidet med beskyttelse av drikkevannskilden med tilhørende oppfølging av skjønn og lovverk, krever juridiske ressurser.

For å sikre tilstrekkelige juridiske ressurser for å ut føre tjenestene i VAR på en juridisk forsvarlig måte, er det nødvendig å knytte til seg ekstra ressurser fra kommuneadvokaten, ut over den bistand som ligger i den generelle støtten som gis til alle virksomheter.

Det avtales derfor at:

- *Kommuneadvokaten avsetter fra 1. januar 2017 juridiske ressurser tilsvarende 100 % stilling pr. år i for å bi stå VAR- virksomhet en med juridiske vurderinger.*
- *VAR dekker alle lønnskostnader inklusive feriepenger etc. for en 100 % stilling som advokat, tilsvarende kr. 845 000 per april 2017*
- *Kommuneadvokaten føre liste for sitt arbeid for VAR-virksomheten, slik at kostnaden kan belastes på riktig ansvar iht selvkostregelverket og forurensningsloven. Slike timelister oversendes VAR i forbindelse med tertialrapportering.*

2 av fordelingane er basert på fordelingsnøkkelen **Beslaglagt areal adm.bygg**, der det er gitt desse kommentarane:

Baser på beregnet pris per ansatt

Og:

m2 pris på kr 2 200. Se oversikt areal med anslag på 25m2 per ansatt

Under **Journalposter** står det:

Ressursbruk fordelt etter journalposter. Fordeler kostnader Dokusenter til Byggesak, resten av kostnadene elimineres. Rev 21.1.2021

Der er også ein slik kommentar under fordelingsnøkkelen:

Totalt 80992 journalposter som er registrert i WebSak i år, trukket fra Brann og Havn. VA har 5060 journalposter og PBG (minus Landbruk) har 15484 journalposter.

Utgangspunktet her er samla netto utgifter til dokumentssenteret på 19 693 528 kr. Det blir så manuelt tatt ut 5 000 000 kr, slik at utgangspunktet forut for fordeling, er samla netto

driftsutgifter på 14 693 528 kr. Det blir så tatt utgangspunkt i ein nemnar på 119 496 journalposter, medan tellar er fordelt slik:

Vann	Avløp	Regulerings-planer	Bygge- og delesaker	Oppmåling	Eierseksjonering
3 767,50	3 767,50	500,00	16 500,00	2 609,18	789,00

Det gir ei slik fordeling på dei ulike områda:

Vann	Avløp	Regulerings-planer	Bygge- og delesaker	Oppmåling	Eierseksjonering
3,15 %	3,15 %	0,42 %	13,81 %	2,18 %	0,66 %
463 261	463 261	61 481	2 028 881	320 831	97 017

Når det gjeld fordelinga til sjølvkost frå økonomi, IKT og innkjøp, så skal vi gje att dei kommentarane som ligg i modellen under indirekte kostnader.

Under **Ressursbruk Økonomi** står det:

En vesentlig del av arbeidet er knyttet til fakturering og innfordring av kommunale avgifter, men også ordinær regnskapsføring og rådgivning. 4 stillinger og 3 årsverk som jobber med fakturering. Halvparten av tida går med til arbeid rundt kommunale avgifter. 5 stillinger og 5 årsverk som jobber med innfordring. Halvparten av sakene er eiendomsavgiftene. 5 stillinger og 5 årsverk som jobber med inngående faktura og regnskapsarbeid. Fordelt iht. bilagsmengde og rådgivning. Rev 21.1.2021

Under **Ressursbruk Virksomhetsstyring** står det:

Budsjettering, prognoser. Rådgivning, kontroll, rapportering. Martine er lønnet her og jobber meste parten av sin tid med selvkostområdene. Totalt 1 årsverk belastes de ti selvkostområdene likt fordelt. Rev 21.01.2021

Under **Ressursbruk Finans** står det:

Finansforvaltning: Her ligger arbeidsoppgavene knyttet til finansforvaltning. Vann og avløp står for om lag 1/4 av kommunens låneopptak. Det er oppfølging av låneporteføljen som beslaglegger mest tid for finansansvarlig, om lag 75 %. Halvt årsverk lønn og sosiale kostnader. Gjeldsforvaltning VA (25 % av porteføljen)

Der er også ein slik kommentar under fordelingsnøkkelen;

0,75 av 2,6 årsverk går til finansforvaltning låneportefølje. 25 % av denne andelen fordeles 50/50 VA

Under **Felles IKT- infrastruktur** står det:

Har tilbakemeldinger på enhetspriser per selskap som kan legges til grunn for utarbeiding av fordelingsnøkkelen. Antall PC er utdatert. Felles IT- system og infrastruktur bør finansieres her som en indirekte kostnad. Anbefaler nøkkel ansatte som mål på ressursbruk. Pris per ansatt er kr 9 840. Rev 21.1.2021.

Der er også ein slik kommentar under fordelingsnøkkelen:

Anslag fra IKT, kr 10 000 per årsverk

Under **Anslag tidsbruk innkjøp** står det:

Selvkostområdet bærer preg av mange små og store anskaffelser og veldig mange over konkurransepliktig verdi. Dette har økt i omfang etter komunesammenslåingen. 3,22 av 12 årsverk går med til følgende oppgaver, der i overkant av 2 årsverk på VA, resten fordelt likt på øvrige åtte gebyrområder med omlag 0,1 årsverk inkludert sosiale kostnader og kontorhold: Årsverk - gjennomføring av anskaffelser. adm. - planlegging og rådgiving. Juridisk - hjelp i forbindelse med anskaffelser. Controller - oppfølging og kontroll med regelverksetterlevelse. Systemarbeid - Tilrettelegging. maler, rutiner med mer. Rev 21.01.2021

Under **Innbyggertorget - Nærmiljø og service** står det:

Se tidligere tilbakemeldinger fra Liv Grete. Må få oppdatert tilbakemelding på ressursbruk selvkostområdene opp mot totalt antall årsverk som er lønnet på disse områdene. Hør med ny enhetsleder.

Fordelinga her er basert på ein nemnar lik 100, og følgjande teljarar:

Vann	Avløp	Renovasjon	Slamtømming	Feiring	Myndighetsutøvelse miljø	Reguleringsplaner	Bygge- og delesaker	Oppmålning	Eierseksjonering
11,67	9,33	2,33	1,17	2,33	2,33	1,17	9,92	1,75	1,75

Vi er ikkje kjend med kva som ligg i desse tala.

KAPITALKOSTNADER

Reknearkmodellen inneholder eit register over dei ulike anlegga som ligg til grunn for kapitalkostnadane. Med utgangspunkt i dette registeret blir kapitalkostnadane rekna ut automatisk for kvart gebyrområde. Ved utrekning av sjølvkost for 2020 var det registrert inn 1 018 anlegg. Tabellen nedanfor gir ei oppsummering av anleggsregisteret.

MRR
Møre og Romsdal Revisjon SA

Tabell 3-3: Oppsummering av anleggsmidlar i reknearkmodellen

	Antall	Bruttokostnad	Restverdi 01.01.20	Restverdi 31.12.20	Årets avskrivninger	Kalkulatorisk rente
Vann	487	924 604 784	623 641 194	706 452 380	19 543 852	9 244 150
Avløp	461	968 598 603	603 807 460	647 929 382	26 316 697	8 699 571
Renovasjon	48	29 946 573	16 232 742	15 716 310	516 432	222 046
Slamtømming	1	14 495	12 683	12 321	362	174
Felles	16	56 648 979	48 424 947	47 008 723	1 416 224	663 264
Bygge- og delesaker	2	129 153	119 467	116 238	3 229	1 638
Oppmåling	3	1 160 000	922 500	893 500	29 000	12 621
	1 018	1 981 102 587	1 293 160 994	1 418 128 853	47 825 797	18 843 464

Kjelde: Ålesund kommune - Etterkalkyle 2020 (2021_02_19).xlsm

I tabellane nedanfor har vi framstilt dei nye anlegga som vart lagt inn i modellen for 2020.

Tabell 3-4: Anleggsmidlar 2020 for vann som er lagt inn i modellen

87103	Leidningsfornyng og separering (VA)	49 512 688
87160	Nytt vassbehandlingsanlegg / reservevassforsyning / Brudsalsvatnet	31 396 438
87101	Generelle investeringar hovudplan (VA)	23 361 409
80009	Kjøp av biler	171 661
80025	Vann - kildebeskyttelse, sikring av nedslagsfelt - grunnerverv	112 009
87102	Fornyng av avløpsrenseanlegg	80 400
87105	Sanering av kommunale direkteutslepp (Avløp)	27 872
80054	Oppgradering Brenthaugen	2 542
87161	Felles avløpsrenseanlegg på Kvasnes, Sula kommune	122
87450	Teknisk anlegg mva-justering	-450 493
87301	Utb.avtaler anl.bidragsmod.	-1 859 610
		102 355 038

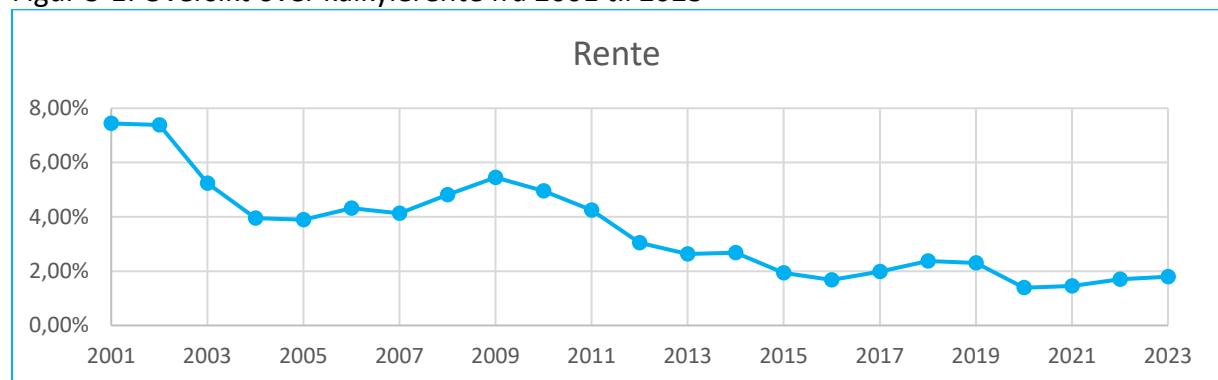
Kjelde: Ålesund kommune - Etterkalkyle 2020 (2021_02_19).xlsm

Tabell 3-5: Anleggsmidlar 2020 for avløp som er lagt inn i modellen

87103	Leidningsfornyng og separering (VA)	47 671 705
87105	Sanering av kommunale direkteutslepp (Avløp)	9 965 610
87101	Generelle investeringar hovudplan (VA)	5 933 753
87102	Fornyng av avløpsrenseanlegg	4 886 909
87161	Felles avløpsrenseanlegg på Kvasnes, Sula kommune	4 701 709
87611	Samordningsprosjekt kabel - ledningar	22 170
87450	Teknisk anlegg mva-justering	-778 664
87301	Utb.avtaler anl.bidragsmod.	-1 964 573
		70 438 619

Kjelde: Ålesund kommune - Etterkalkyle 2020 (2021_02_19).xlsm

Figur 3-1: Oversikt over kalkylerente fra 2001 til 2023

Kjelde: Ålesund kommune - Etterkalkyle 2020 (2021_02_19).xlsm

GEBYRGRUNNLAGET OG GEBYRINNTEKTER

I denne delen skal vi framstille etterkalkylene for områda: vann, avløp, renovasjon, plan og bygg. Desse etterkalkylene er gjerne det som blir omtala som sjølvkostrekneskapen.

Vann

Tabell 3-6: Etterkalkyle for gebyrområde vann for 2020

Vann	2020 Budsjett- kalkyle	2020 Etterkalkyle selvkost	2021 Prognose
1640 Avgiftspliktige kommunale gebyr	91 697 184	90 873 711	89 444 072
1641 Tilknytningsgebyr	3 285 000	421 155	1 000 000
Gebyrinntekter	94 982 184	91 294 865	90 444 072
16** Øvrige salgsinntekter	3 340 000	2 722 630	7 280 000
17** Refusjoner	764 400	1 188 048	148 720
Driftsinntekter	99 086 584	95 205 543	97 872 792
10** Lønn	22 102 080	30 505 319	30 300 000
11** Varer og tjenester	15 815 280	12 354 700	9 360 000
12** Varer og tjenester	15 860 000	10 053 604	17 160 000
13** Tjenester som erstatter kommunal virksomhet	2 734 160	2 157 314	2 970 240
14** Overføringsutgifter	459 818	216 684	61 990
15** Finansutgifter mv. ekskl. 155 og 159	2 080	0	4 615
Aktivitetsendring driftsutgifter (nominelt)			2 000 000
Direkte driftsutgifter	56 973 418	55 287 620	61 856 845
Avskrivningskostnad	21 141 295	19 488 309	21 920 243
Avskrivningskostnad fremtidige investeringer	3 218 586		0
Kalkulatorisk rente	10 305 589	9 224 199	10 064 229
Kalkulatorisk rente fremtidige investeringer	3 339 172		940 869
Direkte kapitalkostnader	38 004 642	28 712 508	32 925 340
Indirekte driftsutgifter (netto)	7 060 406	4 604 483	5 150 871
Indirekte avskrivningskostnad	30 048	15 984	15 984
Indirekte kalkulatorisk rente	9 102	7 486	7 577
Indirekte kostnader	7 099 556	4 627 953	5 174 432
Driftskostnader	102 077 615	88 628 081	99 956 617
+/- Bruk av/avsetning til bundne fond	7 991 031	0	
+/- Overstyring bruk av/avsetning til selvkostfond			
Samlet selvkost (Gebyrgrunnlag)	89 982 184	84 717 403	92 527 897
Resultat	0	6 577 462	-2 083 825
Selvkostgrad (%)	97,1 %	100,0 %	100,0 %
Selvkostfond 01.01	14 123 989	15 434 929	22 272 649
-/+ Bruk av/avsetning til selvkostfond	-2 991 031	6 577 462	-2 083 825
+/- Kalkulert renteinntekt/rentekostnad selvkostfond	252 569	260 259	307 846
Selvkostfond 31.12	11 385 527	22 272 649	20 496 670

Kjelde: Ålesund kommune - Etterkalkyle 2020 (2021_02_19).xlsx

Gebyrinntektene utgjorde 91,3 mill. kroner for 2020. Saman med andre salsinntekter og refusjonar gir det samla driftsinntekter på området på 95,2 mill. kroner.

MRR
Møre og Romsdal Revisjon SA

Dei direkte driftsutgiftene som er henta inn frå årsrekneskapen utgjer 55,3 mill. kroner. Dei indirekte kostnadane basert på fordelingar vart rekna ut til å vere 4,6 mill. kroner.

Kapitalkostnadane vart rekna ut til å vere 28,7 mill. kroner. Samla gav dette driftskostnadane på 88,6 mill. kroner.

Resultatet for gebyrområdet vart dermed 6,6 mill. kroner. Ved inngangen til 2020 stod det 15,4 mill. kroner på fond. Det blir lagt til ei renteinntekt på dette fondet som utgjorde 0,26 mill. kroner, som saman med resultatet for 2020 gav eit fond ved utgangen på 22,3 mill. kroner.

Avløp

Tabell 3-7: Etterkalkyle for gebyrområde avløp for 2020

Avløp	2020 Budsjett-kalkyle	2020 Etterkalkyle selvkost	2021 Prognose
1640 Avgiftspliktige kommunale gebyr	110 066 935	104 723 203	109 644 787
1641 Tilknytningsgebyr	2 164 000	571 361	1 000 000
Gebyrinntekter	112 230 935	105 294 564	110 644 787
16** Øvrige salgsinntekter	3 420 405	3 608 955	7 280 000
17** Refusjoner	338 416	350 725	356 720
Driftsinntekter	115 989 756	109 254 244	118 281 507
10** Lønn	25 811 200	29 173 422	34 100 000
11** Varer og tjenester	24 682 320	14 399 681	13 000 000
12** Varer og tjenester	18 803 200	12 497 058	13 520 000
13** Tjenester som erstatter kommunal virksomhet	3 089 694	6 414 124	3 640 000
14** Overføringsutgifter	0	727 526	0
Direkte driftsutgifter	72 386 414	63 211 811	64 260 000
Avskrivningskostnad	25 271 397	26 321 778	27 803 839
Avskrivningskostnad fremtidige investeringar	2 280 082		0
Kalkulatorisk rente	10 896 950	8 701 891	9 195 781
Kalkulatorisk rente fremtidige investeringar	2 492 303		1 061 219
Direkte kapitalkostnader	40 940 732	35 023 669	38 060 840
Indirekte driftsutgifter (netto)	7 227 532	4 789 958	5 337 667
Indirekte avskrivningskostnad	32 802	17 629	17 629
Indirekte kalkulatorisk rente	10 880	8 256	8 357
Indirekte kostnader	7 271 215	4 815 843	5 363 653
Driftskostnader	120 598 361	103 051 323	107 684 492
+/- Bruk av/avsetning til bundne fond	4 608 605	0	
+/- Overstyring bruk av/avsetning til selvkostfond			
Samlet selvkost (Gebyrgrunnlag)	112 230 935	99 091 643	100 047 772
Resultat	0	6 202 921	10 597 015
Selvkostgrad (%)	96,2 %	100,0 %	100,0 %
Selvkostfond 01.01	9 896 581	11 229 657	17 631 781
-/+ Bruk av/avsetning til selvkostfond	-4 608 605	6 202 921	10 597 015
+/- Kalkulert renteinntekt/rentekostnad selvkostfond	151 846	199 203	332 489
Selvkostfond 31.12	5 439 822	17 631 781	28 561 285

Kjelde: Ålesund kommune - Etterkalkyle 2020 (2021_02_07).xlsm

Gebyrinntekturene utgjorde 105,3 mill. kroner for 2020. Saman med andre salsinntekter og refusjonar gav det samla driftsinntekter på 109,3 mill. kroner.

MRR
Møre og Romsdal Revisjon SA

Dei direkte driftsutgiftene henta inn frå årsrekneskapen utgjorde 63,2 mill. kroner. Dei indirekte kostnadane basert på fordelingar vart rekna ut til å vere 4,8 mill. kroner. Kapitalkostnadane vart rekna ut til å vere 35 mill. kroner. Samla gav dette driftskostnadene på 103,1 mill. kroner.

Resultatet for gebyrområdet vart dermed 6,2 mill. kroner. Ved inngangen til 2020 stod det 11,230 mill kr på fond. Det blir lagt til ei renteinntekt på dette fondet som utgjorde 0,199 mill kr, som saman med resultatet for 2020 gav eit fond ved utgangen på 17,632 mill. kr.

Renovasjon

Tabell 3-8: Etterkalkyle for gebyrområde renovasjon for 2020

Renovasjon	2020 Budsjett-kalkyle	2020 Etterkalkyle selvkost	2021 Prognose
1640 Avgiftspliktige kommunale gebyr	72 042 840	85 018 777	85 387 910
1650 SALGSINNTEKTER, AVGIFTSPLIKTIKE	0	7 154	
Gebyrinntekter	72 042 840	85 025 931	85 387 910
16** Øvrige salgsinntekter	72 800	47 439	7 020 000
17** Refusjoner	0	7 866 954	0
Driftsinntekter	72 115 640	92 940 324	92 407 910
10** Lønn	634 400	275 965	296 115
11** Varer og tjenester	141 211	22 335	425 700
12** Varer og tjenester	281 840	1 315	0
13** Tjenester som erstatter kommunal tjenesteprod.	69 472 000	85 613 225	87 250 000
14** Overføringsutgifter	-2 289	0	-2 380
Aktivitetsendring driftsutgifter (nominelt)			1 232 000
Direkte driftsutgifter	70 527 162	85 912 840	89 201 435
Avskrivningskostnad	582 640	169 098	169 098
Kalkulatorisk rente	127 761	58 088	58 143
Direkte kapitalkostnader	710 402	227 186	227 242
Indirekte driftsutgifter (netto)	2 542 675	1 146 962	869 012
Indirekte avskrivningskostnad	31 055	2 517	2 517
Indirekte kalkulatorisk rente	9 407	1 179	1 193
Indirekte kostnader	2 583 137	1 150 658	872 723
Driftskostnader	73 820 701	87 290 684	90 301 399
+/- Korrigering av tidligere års feil i kalkyle	Korrekt fond pr. 31/12/19 er på kr (-) 4 874 345		
+/- Bruk/avsetning etterdriftsfond	0	-741 652	
+/- Andre inntekter og kostnader	0	-741 652	0
+/- Bruk av/avsetning til bundne fond	537 061	0	
+/- Overstyring bruk av/avsetning til selvkostfond			
Samlet selvkost (Gebyrgrunnlag)	73 210 840	80 117 943	83 281 399
Resultat	0	4 907 988	2 106 511
Selvkostgrad (%)	96,1 %	100,0 %	100,0 %
Selvkostfond 01.01	1 674 097	-4 874 345	0
-/+ Bruk av/avsetning til selvkostfond	-2 937 061	4 907 988	2 106 511
+/- Kalkulert renteinntekt/rentekostnad selvkostfond	4 111	-33 643	15 272
Selvkostfond 31.12	-1 258 853	0	2 121 783

Kjelde: Ålesund kommune - Etterkalkyle 2020 (2021_02_07).xlsm

MRR
Møre og Romsdal Revisjon SA

Gebyrinntektene utgjorde 85 mill. kroner for 2020. Saman med andre salsinntekter og refusjonar gav det samla driftsinntekter på området på 92,9 mill. kroner.

Dei direkte driftsutgiftene som er henta inn frå årsrekneskapen utgjorde 85,9 mill. kroner.

Dei indirekte kostnadane basert på fordelingar vart rekna ut til å vere 1,2 mill. kroner.

Kapitalkostnadane vart rekna ut til å vere 0,227 mill. kroner. Samla gav dette driftskostnadene på 87,3 mill. kroner.

Resultatet for gebyrområdet vart 5 649 640 kr. Ved inngangen til 2020 hadde kommunen eit framført underskott på 4 874 345 kr. Det vart lagt til ei renteutgift på dette underskottet som utgjorde 33 643 kr, som saman med resultatet for 2020 gav eit fond ved utgangen på 741 652 kr. Dette vart sett av eit etterdriftsfond slik sjølvkostfondet vart 0 kr.

Plan

Tabell 3-9: Etterkalkyle for gebyrområde plan for 2020

Reguleringsplaner	2020 Budsjett-kalkyle	2020 Etterkalkyle selvkost	2021 Prognose
1621 Gebyrinntekter- avg.fri	13 064 251	1 197 661	3 274 537
17** Refusjoner	600 000	26 268	0
Driftsinntekter	13 664 251	1 223 928	3 274 537
10** Lønn	9 000 000	4 355 781	4 113 200
11** Varer og tjenester	783 078	224 876	364 000
12** Varer og tjenester	83 283	256 984	364 000
13** Tjenester som erstatter kommunal tjenesteprod.	0	975	0
14** Overføringsutgifter	250 000	0	0
15** Finansutgifter mv. ekskl. 155 og 159	69	0	0
Aktivitetsendring driftsutgifter (nominelt)		37	
Direkte driftsutgifter	10 116 431	4 838 652	4 841 200
Avskrivningskostnad	0	375	375
Kalkulatorisk rente	0	171	173
Direkte kapitalkostnader	0	546	548
Indirekte driftsutgifter (netto)	3 580 309	776 126	1 093 421
Indirekte avskrivningskostnad	0	1 301	1 301
Indirekte kalkulatorisk rente	0	609	617
Indirekte kostnader	3 580 309	778 035	1 095 338
Driftskostnader	13 696 740	5 617 234	5 937 086
+/- Bruk av/avsetning til bundne fond	32 489	0	
+/- Overstyring bruk av/avsetning til selvkostfond			
Samlet selvkost	13 064 251	5 590 966	5 937 086
Gebyrgrunnlagets andel av samlet selvkost (%)		21,4 %	55,0 %
Gebyrgrunnlag		1 197 661	3 265 397
Resultat	0	0	9 140
Subsidiering i kr	Σ: mill. kr 83,9	4 393 305	2 671 689
Selvkostgrad (%)	99,8 %	21,4 %	55,0 %
Selvkostfond 01.01	-183 673	0	0
-/+ Bruk av/avsetning til selvkostfond	-32 489	0	9 140
+/- Kalkulert renteinntekt/rentekostnad selvkostfond	-4 378	0	66
Selvkostfond 31.12	-220 540	0	9 206

Kjelde: Ålesund kommune - Etterkalkyle 2020 (2021_02_07).xlsm

MRR

Møre og Romsdal Revisjon SA

Gebyrinntektene utgjorde 1,2 mill. kroner for 2020. Saman med refusjonar gav det samla driftsinntekter på området på 1,223 mill. kroner.

Dei direkte driftsutgiftene som er henta inn frå årsrekneskapen utgjorde 4,839 mill kr. Dei indirekte kostnadane basert på fordelingar vart rekna ut til å vere 0,778 mill kr.

Kapitalkostnadane vart rekna ut til å vere 0,005 mill kr. Samla gav dette driftskostnadene på 5,617 mill kr.

Resultatet for gebyrområdet vart dermed eit underskott på 4,393 mill kr. For dette gebyrområdet blir underskottet gjerne omtalt som ei subsidiering.

Samla driftskostnadene på 5 617 234 kr justert for refusjonar på 26 268 kr, utgjorde 5 590 966 kr. Desse var delvis dekt med gebyrinntekter på 1 197 661 kr. Denne delvis dekkinga på 21,4 % blir gjerne omtalt som sjølvkostgraden.

Driftsinntektene i 2020 innan gebyrområdet *Reguleringsplaner* hadde en budsjettkalkyle på 13 664 251 kr. Etterkalkylen viste driftsinntekter på 1 223 928 kr.

Byggesak

Tabell 3-10: Etterkalkyle for gebyrområde bygg for 2020

Bygge- og delesaker	2020 Budsjett-kalkyle	2020 Etterkalkyle selvkost	2021 Prognose
1621 Gebyrinntekter- avg.fri	5 323 148	14 426 466	19 630 207
16** Øvrige salgsinntekter	0	5 280	0
17** Refusjoner	0	601 411	100 000
Driftsinntekter	5 323 148	15 033 157	19 730 207
10** Lønn	5 208 000	10 642 424	12 030 096
11** Varer og tjenester	551 200	941 445	836 551
12** Varer og tjenester	261 872	192 114	433 181
13** Tjenester som erstatter kommunal tjenesteprod.	0	1 664 502	657 613
14** Overføringsutgifter	0	21 931	500 000
15** Finansutgifter mv. ekskl. 155 og 159	0	0	72
Direkte driftsutgifter	6 021 072	13 462 417	14 457 513
Avskrivningskostnad	0	4 101	4 101
Kalkulatorisk rente	0	2 036	2 065
Direkte kapitalkostnader	0	6 137	6 166
Indirekte driftsutgifter (netto)	1 252 076	3 771 188	6 292 756
Indirekte avskrivningskostnad	0	3 026	3 026
Indirekte kalkulatorisk rente	0	1 417	1 434
Indirekte kostnader	1 252 076	3 775 631	6 297 216
Driftskostnader	7 273 148	17 244 185	20 760 895
+/- Bruk av/avsetning til bundne fond	0	0	
+/- Overstyring bruk av/avsetning til selvkostfond			
Samlet selvkost	7 273 148	16 637 494	20 660 895
Gebyrgrunnlagets andel av samlet selvkost (%)		87,1 %	95,0 %
Gebyrgrunnlag		14 498 005	19 627 850
Resultat	0	-71 540	2 357
Subsidiering i kr	Σ: mill. kr 28,6	2 139 488	1 033 045

MRR

Møre og Romsdal Revisjon SA

Selvkostgrad (%)	73,2 %	87,1 %	95,0 %
Selvkostfond 01.01	0	71 049	-1
-/+ Bruk av/avsetning til selvkostfond	0	-71 540	2 357
+/- Kalkulert renteinntekt/rentekostnad selvkostfond	0	490	17
Selvkostfond 31.12	0	-1	2 373

Kjelde: Ålesund kommune - Etterkalkyle 2020 (2021_02_07).xlsm

Gebyrinntektene utgjorde 14,425 mill kr for 2020. Saman med andre salsinntekter og refusjonar gav det samla driftsinntekter på området på 15,033 mill kr.

Dei direkte driftsutgiftene som er henta inn frå årsrekneskapen utgjorde 13,462 mill kr. Dei indirekte kostnadane basert på fordelingar vart rekna ut til å vere 3,775 mill kr. Kapitalkostnadane vart rekna ut til å vere 0,006 mill kr. Samla gav dette driftskostnadene på 17,244 mill kr.

Resultatet for gebyrområdet vart dermed eit underskott på 2 211 028 kr.

Vidare var der eit sjølvkostfond på 71 049 kr, der det vart lagt til ei renteinntekt på 490 kr, som i alt gir 71 540 kr som ein disponerte slik ei stå att med eit underskott på 2 139 488 kr, som er å sjå på som ei subsidiering av gebyrområdet. Sjølvkostgraden vart rekna ut til å vere 87,1 %.

Driftsinntektene hadde eit budsjett på 5 323 148 kr i 2020, medan rekneskapen viste 15 033 157 kr.

KRYSSSUBSIDIERING

Vi førespurde kommunen i e-post av 31. mai 2021 om at det blir gjort greie for sjølvkostdokumentasjonen med omsyn til tenesteutvekslinga mellom Bingsa Gjenvinning AS, Tafjord Kraftvarme AS og ÅRIM IKS.

Vi mottok svar i brev av 9. juni 2021 der det står at:

Innenfor husholdningsavfall og slam blir kommunen sine lovpålagte oppgaver ivaretatt gjennom ÅRIM IKS. Kostnadene med dette i tillegg til kommunen sine egne kostnader danner gebyrgrunnlaget. Ålesund kommune har likevel hatt egen langsiktig avtale med Tafjord Kraftvarme AS om levering av restavfall. Avtalen er sagt opp, men har virkning frem til 01.01.2023. Tafjord Kraftvarme AS fakturerer kommunen i henhold til avtalen, men ÅRIM IKS dekker kostnadene ved at kommunen foretar en viderefakturering til selskapet.

Slik at:

Kostnadene inngår på den måten i ÅRIM sitt selvkostregnskap. I tillegg opplyser ÅRIM at de selv har avtale med Tafjord Kraftvarme AS knyttet til restavfall. Dette gjelder

restavfall som ÅRIM har tatt over, og det har vært gjennomført en anbudsprosess som grunnlag for avtalen som er inngått.

Vedkomande dokumentasjon i høve til ÅRIM IKS står det:

ÅRIM IKS opplyser at de også har avtale med «Bingsa-selskapene» om levering av tjenester til selvkost. ÅRIM opplyser ellers at de utarbeider dokumentasjon ihht § 9 i «forskrift om beregning av selvkost for kommunale og fylkeskommunale gebyrer», og veileder til denne.

I kommunestyret 24.06.2021 vart det handsama ei sak 164/21 om *Organisering av avfallsområdet. Intensjonsavtale*. Det vart fatta vedtak om at kommunestyret: *godkjenner framlegg til intensjonsavtale med dei andre kommunane som deltek i ÅRIM-samarbeidet slik den er vedlagt saka.*

Under saksopplysninga stod det:

Ålesund kommune har eigarskap i tre ulike selskap knytt til innsamling, mottak og sluttbehandling av avfall. Selskapa har overlappande interesser og dette har til tider skapt utfordringar både for Ålesund kommune og for samarbeidet i ÅRIM. Eit arbeid med å sjå på ei framtidig organisering har derfor vore etterspurt av samarbeidskommunane og Ålesund kommune er no i gong med å sjå på korleis området bør organiserast best for framtida.

Og at:

Ålesund kommune har hatt ein tett dialog med selskapa i prosessen og det er brei semje om at ein må finne ein modell for samordning/fusjon av selskapa.

I saka var det gitt ein slik konklusjon med grunngiving:

Intensjonsavtalen legg til grunn at eit nytt selskap skal kunne vere operativt frå 01.01.22, og vedtaket av intensjonsavtalen bør derfor vere gjort før sommaren.

3.3 VURDERINGAR

Vi har gjennomgått sjølvkostrekneskapen innan vatn, avløp og renovasjon, samt plan og byggensak. Handteringa er så langt vi kan sjå basert på den praksis som er vanleg. Dette har til ein viss grad samanheng med at både nye Ålesund kommune, og dei eldre kommunane har nytta hjelp og metodikk frå Envidan AS til å sette opp desse sjølvkostrekneskapa.

GEBYRGRUNNLAGET OG GEBYRINNTEKTER

Når det gjeld indirekte kostnader går det fram at det nyleg er gjort ein jobb for å gå grundig gjennom desse kostnadane. Nokre av kommentarane ber likevel preg av at det stod noko til rest ved tidspunktet for den endelige etterkalkylen.

Dei prinsippa som bli lagt til grunn er langt på veg vanleg praksis.

Generelt er det uheldig at kostnader blir fordelt kvalitativt på skjøn. Det er ønskeleg at det legg meir objektive kriterier til grunn.

Når det gjeld fordeling av kostnader frå kommuneadvokaten, så blir det henført både indirekte kostnader, og ei direkte belastning. Vår vurdering er at dette er ei uheldig praksis

Av kommentarane går det også fram: *Må ha tilbakemelding på ressursbruk. Større prosjekter faktureres særskilt etter timer, men grunnfinansieringen hentes inn her med fordelingsnøkkelen basert på antatt ressursbruk.* Det var også lite dokumentasjon for grunnlaget i den direkte henføringa.

Når det gjeld indirekte kostnader fordelt med bakgrunn i journalposter, registrerer vi at dei legg noko høgt for byggensak. Bygg blir her særleg belasta med indirekte kostnader basert på journalpostar. Vår vurdering er at det er ein risiko for at bygg tar vel mykje av kostnaden med å drifta eit felles arkivsystem, men vi kan ikkje konkludere med at så er tilfelle.

Vi vil rå kommunen til å arbeide vidare den prosessen som vart satt i gang med å gå gjennom dei indirekte kostnadane.

Utover dette har vi ikkje merknader til sjølvkostrekneskapa slik dei er sett opp.

KRYSSUBSIDIERING

Det er Ålesund kommune som fattar vedtak på gebyra innan renovasjon og som ber ansvaret for at dei er i tråd med regleverket. Dette inneber at kommunen må etterspørje dokumentasjon frå ÅRIM IKS, Bingsa Gjenvinning AS og Tafjord Kraftvarme AS. Utfordringane innan sjølvkost på tenesteutvekslinga mellom desse har vore der no over ei viss tid.

Svaret på vår førespurnad om dokumentasjon tydar på at kommunen ikkje etterspør denne dokumentasjonen. Då kan dei heller ikkje gå gjennom og kvalitetssikre at denne tenesteutvekslinga er innanfor sjølvkost.

Vi har likevel ikkje grunn til å tru at desse manglane har gitt særlege konsekvensar for gebyra. Det har vore eit fokus på temaet opp gjennom åra og det er gjort mykje arbeid for å sikre at den noko komplekse organiseringa ikkje gir utilsikta konsekvensar.

Kommunestyret har no nyleg vedteke ein intensjonsavtale om å slå saman ÅRIM IKS og Bingsa Gjenvinning AS. Avtalen med Tafjord Kraft AS går ut i 2022. Vi har difor grunn til å tru at desse utfordinga som har vore i høve til risiko for kryssubsidiering no vil bli løyst.

4. OVER/UNDERSKOTT OG FOND

Blir over/underskot og fond innanfor sjølvkost handtert i samsvar med regelverket?

- Sjølvkostfond og underskotsdekning

4.1 REVISJONSKRITERIER

Sjølvkostføreskrifta § 8 med merknadar gir reglar for handtering av underskott og overskot i sjølvkostrekneskapen. Eit overskott oppstår når samla gebyrinntekter er høgare enn gebyrgrunnlaget og dette skal som hovudregel bli sett av til fond.

Lov om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven) § 34 om avfallsgebyr angir at kostnadane skal bli dekket fullt ut gjennom gebyr, og det ikkje må overstige kostnadane.

Plan- og bygningsloven § 33-1 om gebyr angir at: Gebyret kan ikke være høyere enn de nødvendige kostnadene kommunen har med slike saker.

I merknadane til § 8 går det fram at det ikkje er høve til framføring av underskott for gebyr som er heimla i plan- og bygningslov. Underskottet må då bli finansiert av kommunen sjølv.

DEKNINGSGRADER

For renovasjon og slam krev lova full dekning av kostnadane, medan det for vann og avløp gjeld at ein har høve til å subsidiere tenestene. Dette gjeld også bygesak, slik at det er ikkje lova som pålegg kommunane at gebyra skal gi full kostnadsdekning for bygesak.

I alle høve gjeld det at kommunen ikkje kan krevje inn meir enn full dekning over tid.

Fristbrot

Ved å ikkje overhalde behandlingsfristen i bygesaker, vil kommunen pådra seg eit økonomisk tap. I eit rundskriv¹ blir det presisert at kommunen ikkje kan kompensere eit eventuelt forventa tap på grunn av fristbrot ved å heve dei andre gebyra med visning til at sjølvkostprinsippet skal spegle kostnadene ved all bygesaksbehandling. Dette ville i så fall innebere at andre vil måtte dekke kommunen sine økonomiske tap.

¹ Rundskriv H-13/04 Tilbakebetaling av gebyr ved kommunens oversittelse av fristen for behandling av bygesaker, 01.09.2004

Klagebehandling

Plan og byggingslova har ikkje eigne reglar som omhandlar klagebehandling. Gebyrregulativ kan bringes inn for lovlegkontroll. Vidare gir forvaltningslova § 28 høve til å klage på eit enkeltvedtak. Det er ikkje høve til å pålegge gebyr på slike klager.

Førehandskonferansar, tilsyn og oppfølging av ulovlegheit

I ein fortolkingsuttale² frå departementet vedkomande ei drøfting om forståinga om sjølvkost i ein kvar sak går det fram at:

Kommunen har blant annet anledning til å unnlate å ta egne gebyr for generell veiledning, forhåndskonferanser, tilsyn og ulovlighetsoppfølging, og å fordele slike kostnader gjennom gebyrlegging av de øvrige sakene.

Vi forstår dette slik at generell rettleiing, førehandskonferansar, tilsyn og oppfølging av ulovlegheiter kan inngå som indirekte kostnader.

Rettleiing

Eitkvart forvaltningsorgan har etter forvaltningslova ei rettleiingsplikt innanfor sitt sakområde. Føremålet med rettleiinga skal vere å gi partar og andre interesserte høve til å vareta sitt tarv på best mogleg måte. Omfanget av rettleiinga skal likevel vere tilpassa forvaltningsorgan sin situasjon og kapasitet til å utføre slikt. Ein kommune kan ikkje krevje gebyr og anna vederlag for rettleiing eller bistand etter forvaltningslova, jf. føreskrifta § 7.

For at rettleiing skal inngå, må det då vere rettleiing som går utover den rettleiingsplikta som er etter forvaltningslova. Skilet her, er etter vår vurdering vanskeleg å trekke opp. Dette kan tilseie at ei utviser varsemd med å legge inn desse kostnadane i indirekte kostnadar.

² Fortolkningsuttalelse fra Kommunaldepartementet datert 12. juni 2009

ETTERDRIFTSFOND

Forskrift om gjenvinning og behandling av avfall (avfallsforskriften) § 9-10 om finansiell garanti og kostnadsdekning angir at:

Ethvert deponi skal ha tilfredsstillende finansiell garanti eller tilsvarende sikkerhet for å sikre at forpliktelsene som følger av tillatelsen, (...).

Vidare når det gjeld kor stor garantien må vere, står det at:

Samtlige kostnader til anlegg og drift av et deponi skal dekkes ved den prisen som den driftsansvarlige krever for deponering av avfall på deponiet. Dette gjelder også kostnaden ved finansgarantien eller tilsvarende sikkerhet som nevnt i første ledd og anslatte kostnader ved avslutning og etterdrift av deponiet i en periode på minst 30 år.

I ein rettleiar for avslutning og etterdrift av deponi³ går det fram at:

Tillempingen i praksis har vært slik at kommunalt eller interkommunalt eide deponier har fått godkjent at det sendes et brev til Fylkesmannen hvor kommunen(e) påtar seg det finansielle ansvaret.

For deponier som eies av et aksjeselskap (...).

Nærmere krav til den finansielle garantien vil normalt følge som en del av tillatelsen til deponiet.

Når det gjeld utrekning av garantien står det at:

Hvordan en skal beregne den finansielle garantien gis det veileding om i «Veileder om krav til finansiell garanti for avfallsdeponier», TA 2150/2006, utgitt av Miljødirektoratet. Veilederen foreslår at beregningen baseres på et anslag over kostnader for de ulike tiltak ved avslutning og i etterdriftsperioden. Den beregnede kostnaden fordeles så på de enkelte år som driften foregår frem til avslutning. Den beregnede nåverdien av disse kostnadene vil så gi et anslag på kravet til størrelse på garantien/sikkerhetsstillelsen.

Kommuner må sette av denne forpliktsen løpende for å ivareta generasjonsprinsippet. Det er dei som nyttar deponiet i dag som skal bere dei framtidige kostnadene og ikkje dei framtidige generasjonane. Vårt syn er, at det innebar ei årleg pliktig avsetting i sjølvkostrekneskapen.

³ Veileder for avslutning og etterdrift av deponier, Avfall Norge Rapport 12/2015, Desember 2015

4.2 FAKTAGRUNNLAG

Vi gjorde greie for gebyrgrunnlaget og gebyrinntektene i kapittel 3. Eit overskott oppstår når samla gebyrinntekter er høgare enn gebyrgrunnlaget og skal som hovudregel til fond.

Følgjande tabell er henta frå reknearkmodelen og viser handteringa av fonda innan VAR.

Tabell 4-1: Handtering av fond 2020, vann, avløp og renovasjon

	Vann	Avløp	Renovasjon
Samlet selvkost (Gebyrgrunnlag)	84 717 403	99 091 643	80 117 943
Resultat	6 577 462	6 202 921	4 907 988
Selvkostgrad (%)	100,00 %	100,00 %	100,00 %
Selvkostfond 01.01	15 434 929	11 229 657	-4 874 345
-/+ Bruk av/avsetning til selvkostfond	6 577 462	6 202 921	4 907 988
+/- Kalkulert renteinntekt/rentekostnad selvkostfond	260 259	199 203	-33 643
Selvkostfond 31.12	22 272 649	17 631 781	0

Kjelde: Ålesund kommune - Etterkalkyle 2020 (2021_02_19).xlsm

Gebyrgrunnlaget, gjerne omtalt som samla sjølvkost, er driftskostnadane justert for andre salsinntekter og dei ulike refusjonane.

For tenestene VAR var gebyrinntektene høgare enn gebyrgrunnlaget. Det overskytande for vann og avløp var sett av til fondet og desse to fonda vart også godskrivne med renter. Når det gjeld renovasjon så vart resultatet slik at kommunen gikk ut med ein saldo på 0 kr. Framførbart underskott ved inngangen til 2020 var då på 4 874 345 kr. Vidare vart resultatet tilpassa slik at kommunen gikk ut med eit fond nøyaktig i balanse. Dette hadde samanheng med ei reknereksteknisk justering slik at det resultatet vart sett av til eit etterdriftsfond.

Tabell 4-2: Handtering av fond 2020, plan og byggesa

	Reguleringsplaner	Bygge- og delesaker
Samlet selvkost	5 590 966	16 637 494
Gebyrgrunnlagets andel av samlet selvkost (%)	21,40 %	87,10 %
Gebyrgrunnlag	1 197 661	14 498 005
Resultat	0	-71 540
Subsidiering i kr	4 393 305	2 139 488
Selvkostgrad (%)	21,40 %	87,10 %
Selvkostfond 01.01	0	71 049
-/+ Bruk av/avsetning til selvkostfond	0	-71 540
+/- Kalkulert renteinntekt/rentekostnad selvkostfond	0	490
Selvkostfond 31.12	0	-1

Kjelde: Ålesund kommune - Etterkalkyle 2020 (2021_02_19).xlsm

For tenestene plan og bygg, vart det nytta eit anna oppsett. Samla sjølvkost var respektivt 5 590 966 kr og 16 637 494 kr, medan gebyrgrunnlaget var respektivt 1 197 661 kr og 14 498 005 kr. Gebyrgrunnlaget sin del av sjølvkost vart dermed respektivt 21,4% og 87,1 %.

MRR

Møre og Romsdal Revisjon SA

Rekneskapsføreskrifta § 5-13 b om notar, angir at for gebyr som ikke skal vere større enn sjølvkost, så skal det for kvart gebyrområde bli opplyst om:

... gebyrinntekter, beregnet selvkost, selvkostresultat, avsetning til eller bruk av selvkostfondet, eventuelt dekning av fremført underskudd fra tidligere år eller fremføring av årets underskudd til dekning i senere år. Det skal også opplyses om størrelsen på selvkostfondet, eventuelt akkumulert underskudd, ved utgangen av året.

Figur 4-1: Sjølvkostnote 2020

Note 15 Selvkostområder						
	Inntekter	Kostnader	Over(+)/underskudd (-)	Årets dekningsgrad i % ¹⁾	Vedtatt dekningsgrad i %	Balansen 2020 Avsetn(+)/bruk av (-) selvkostfond pr. 31.12 ²⁾
Renovasjon*	85 025 931	79 376 291	4 907 988	107,1 %	100,0 %	4 874 345 0
Slam	3 725 141	4 212 569	-487 428	88,4 %	100,0 %	-434 639 3 606 814
Vann	91 294 865	84 717 403	6 577 462	107,8 %	100,0 %	6 837 721 22 272 650
Avløp	105 294 564	99 091 643	6 202 921	106,3 %	100,0 %	6 402 124 17 631 781
Feiring**	9 939 876	8 467 891	1 471 985	117,4 %	100,0 %	1 486 163 1 770 153
Oppmåling	8 305 010	7 985 945	319 065	104,0 %	100,0 %	326 132 675 037
Bygge- og delesaker	14 426 466	14 498 006	-71 540	99,5 %	87,1 %	-71 050 0
Reguleringsplaner	1 197 661	1 197 661	0	100,0 %	0,0 %	0 0
Eierseksjonering	1 386 281	1 474 716	-88 435	94,0 %	0,0 %	-87 829 0
Myndighetsutøvelse - miljø	2 973 164	1 498 754	1 474 410	198,4 %	0,0 %	1 491 215 1 019 432

* av overskuddet er 741.652,- avsatt til etterdriftsfond
 ** regnskapet blir ført i Ålesund brannvesen KF

	Inntekter	Kostnader	Over(+)/underskudd (-)	Årets dekningsgrad i % ¹⁾	Vedtatt dekningsgrad i %	Balansen 2019 Avsetn(+)/bruk av (-) selvkostfond pr. 31.12 ²⁾
Renovasjon*	0	0	0	#DIV/0!	100,0 %	0 -4 874 345
Slam	0	0	0	#DIV/0!	100,0 %	0 4 041 454
Vann	0	0	0	#DIV/0!	0,0 %	0 15 434 929
Avløp	0	0	0	#DIV/0!	0,0 %	0 11 229 657
Feiring**	0	0	0	#DIV/0!	0,0 %	0 283 990
Oppmåling	0	0	0	#DIV/0!	0,0 %	0 348 904
Bygge- og delesaker	0	0	0	#DIV/0!	0,0 %	0 71 049
Reguleringsplaner						0
Eierseksjonering	0	0	0	#DIV/0!	0,0 %	0 87 829
Myndighetsutøvelse - miljø	0	0	0	#DIV/0!	0,0 %	0 -471 783

1) Årets dekningsgrad før ev.avsetning/bruk av dekningsgradsfond.
 2) Dekningsgradsfondene er bundne driftsfond. Disse kan kun benyttes til dekning av framtidige driftsutgifter på tilhørende selvkostområde. Dekningsgradsfond må benyttes innen en 3-5 års periode. På områder med pålagt selvkost (renovasjon), eller hvor kommunestyret forut for inntektsåret har fattet prinsippvedtak om egenbetaling ut fra selvkost, kan kommunen ha fremførbart underskudd. 3-5 års perioden kan fravikes hvis det er særegne forhold i kommunen og det er gjort vedtak i kommunestyret hvor disse særegne forholdene blir synliggjort.

Kjelde: [elnnsyn Ålesund kommune](#)

Figur 4-1 ovanfor angir noten slik den var satt opp i årsrekneskapen for Ålesund kommune i 2020. I denne noten vart det lagt inn ei kolonne for dekningsgrad og ei kolonne for vedteken dekningsgrad.

DEKNINGSGRADER

Renovasjon og slam hadde respektivt ein dekningsgrad på 107,1 % og 88,4 %. Det går fram av note at vedteke dekningsgrad er 100 % og dette er som nemnt ovanfor regulert av regelverk. For Slam inneber då det at det resterande blir finansiert med fond. Når det gjeld renovasjon, så gjekk det overskytande til etterdriftsfond. Dette skal vi drøfte seinare.

Vann og avløp hadde respektivt ein dekningsgrad på 107,8 % og 106,3 %. Det går fram av note at vedteke dekningsgrad er 100 %. Kommunen har høve til å subsidiere desse tenestene. Det overskytande for vann og avløp, gikk til fond og det står no respektivt 22,3 og 17,6 mill. kroner på desse fonda.

Plan og byggesak hadde respektivt ein dekningsgrad på 21,4 % og 87,1 %

Forskrift om gebyr for private planar, byggje- og delesakshandsaming, oppmåling og eigarseksjonering, Ålesund kommune, Møre og Romsdal, fastsett 14. november 2019 i sak 016/2019, angir i § 1-3 at:

Gebyra i regulativet reflekterer arbeidet til kommunen med dei ulike sakstypane og er berekna i samsvar med sjølvkostprinsippet. Gebyrregulativet vert årleg vedtatt av kommunestyret som har høve til å prise gebyra lågare enn sjølvkost.

Note for sjølvkostrekneskapet for 2020 angir ein vedteke dekningsgrad på 87,1%. Vi har i samtale med administrasjonen fått opplyst at dette ikkje stemmer. Det blir opplyst at kommunestyret har ein intensjon om full kostnadsdekking så langt det lar seg gjere. For 2021 er det vedteke ein dekningsgrad for plan på 55 % og for byggesak 95 %.

Det som hindrar full kostnadsdekning for plan- og byggesaker er gebynedensetting på grunn av fristbrot, klagebehandling, rettleiing og ulovlegheitsoppfølging.

Byggesaksavdelinga er ein del av eininga Plan, byggesak og geodata. Avdelinga har ansvaret for behandling av byggesaker og kunne rettleie innbyggjarane i godkjente reguleringsplanar. Den delen, eller tida som saksbehandlar brukar på klagebehandling og ulovlegheitsoppfølging skal ikkje inngå i sjølvkostrekneskapet.

MRR
Møre og Romsdal Revisjon SA

Vi har på førespurnad motteke slik informasjon om sjølvkost for byggesaker:

Etterkalkyle selvkost plan og byggesak

Ansvar	301 Plansaksbehandling 730010 Plan	302 Byggesaksbehandling 730025 Byggesak	730041 Oppmåling og seksjonering
Avdeling			
Regnskap 2020	10 074 383	3 044 137	110 552
Budsjett 2020	11 642 847	1 625 426	-606 298
Brutto utgifter	10 951 631	16 203 872	1 496 833
Gebyrinnt.	2 074 909	15 007 605	1 386 281
Gebryrap	877 248	581 140	
Gebyrinntekter netto	1 197 661	14 426 466	1 386 281
Gebry som andel av bruttoutgift	10,6 %	82,6 %	92,6 %
Budsjettet dekningsgrad	29 %	85 %	65 %
Forhold som ikke skal dekkes av gebry:			
Gebyrnedsettelse på grunn av fristb	8,0 %	3,0 %	
Behandling av klagesaker	se eget bilde	10,0 % anslag	
Veileddning		2,0 % anslag	
Ulovligetsoppfølging		2,4 % anslag	
		185,0 %	
Gebyrinntekt per årsverk		1 million	

For byggesak er det gjort eit anslag på 3,0 % knytt til gebyrnedsetting på grunn av fristbrot. Når det gjeld rettleiing og ulovlegheitsoppfølging var det sett til respektivt 2,0 % og 2,4 %. I alt utgjer desse tre tema 7,4 %.

I ei e-postveksling mellom oss og verksemdleiar for plan og byggesak går det fram at:

(...), jeg har diskutert omfanget av arbeid med klagesaker på byggesak med avdelingsleder. Han anslår grovt at den direkte saksbehandlingstiden er om lag 20 timer per klagesak. I tillegg kommer at disse sakene går via flere ledernivå som også belastes før saken går til planutvalget.

For 2020 hadde vi 63 klagesaker som da grovt tilsvarer 1260 timeverk. Med tillegg av oppfølging fra ledere og tid i planutvalget anslår vi grovt at dette tilsvarer mellom 0,8 og 1 årsverk.

1 årsverk utgjør grovt 7 % av alle årsverk i byggesaksavdelingen.

Avdelinga er også involvert i andre søkermål og klager mellom parter og mellom parter og kommune som ikke er etter forvaltningsloven. Her er det ikke like klart hvorvidt aktiviteten kan dekkes av byggesaksgebry. Vi anslår derfor at 10 % av aktiviteten i byggesaksavdelingen er klagebehandling som skal holdes utenom selvkost.

Om ein legg dette til grunn vil 17,4 % ikkje kunne bli dekt med gebry. Dette inneber ein maksimal dekningsgrad på 82,6 %.

ETTERDRIFTSFOND

Vi førespurde kommunen i e-post av 31. mai 2021 om etterdriftsfonda:

Det går fram av note i 2020 at overskuddet innen renovasjon har blitt satt av til etterdriftsfond. Vi ønsker at det blir gjort greie for håndteringen av etterdriftsfondene, herunder hvordan Bingsa Gjenvinning AS eventuelt håndterer dette.

I svaret fra kommunen av 9. juni 2021 går det fram at:

Det er lagt opp til oppbygging av etterdriftsfond både for deponiet i Bingsa og for deponiet i Gangstøvika. For begge deponiene har det vært levert både nærings- og husholdningsavfall. Dvs. at inntekter fra både næringskunder og husholdningskunder skal bidra til å bygge opp fondene.

Vedkomande fonda stod det vidare:

For å holde best mulig oversikt over hva bidragene er fra husholdning og næring, er det valgt å ha 4 fond pr. deponi. Følgende 4 fond skal gi oversikt over:

- *Midler fra husholdning til avslutning av deponiet*
- *Midler fra næring til avslutning av deponiet*
- *Midler fra husholdning til drift etter at deponiet er stengt*
- *Midler fra næring til drift etter at deponiet er stengt*

Vedkomande Gangstøvika stod det:

Gangstøvika er et tidligere deponi, der det ikke ble satt av midler til avslutning og etterdrift mens deponiet var i drift. Avslutning av deponiet blir derfor finansiert med låneopptak, men slik at kommunen i årene fremover må få dekt kostnader til renter og avdrag. I tillegg må det avsettes midler til etterdrift. Her er det ferdigbetalt fra husholdning (konto 251080708).

Arbeidet med avslutning av deponiet er satt i gang, og vil etter planen nå være ferdig i løpet av 2022.

Vedkomande Bingsa stod det:

For Bingsa er det for husholdningsavfallet sin del avsatt nok midler til å håndtere drift etter stenging (251080707). I tillegg er det satt av kr 741.652 i 2020 til oppbygging av fond til avslutning av deponiet. Dette har blitt avsatt på samme fondet som for etterdrift, men kan bli ompostert til eget fond som tidligere planlagt.

MRR
Møre og Romsdal Revisjon SA

Til slutt vart det opplyst om at:

Regnskapet i Visma viser nå disse fondene:

		01.01.2020	Bevegelse	31.12.2020
Konto: 251080707 Etterdrift husholdning Bing		- 8 284 800,00	- 741 652,00	- 9 026 452,00
Konto: 251080708 Etterdrift husholdning Gang		- 4 754 900,00	-	- 4 754 900,00
Konto: 251080713 Etterdrift næring Bingsa		0,11	- 682 383,00	- 682 382,89
Konto: 251080714 Etterdrift næring Gangstøvi		- 0,01	-	0,01
T O T A L T		-13 039 699,90	- 1 424 035,00	- 14 463 734,90

Og at:

Avsetningen til fond for husholdningsavfall gjøres gjennom et påslag på avfallsgebyret, men forutsetter da at overskuddet er stort nok til avsetningen.

Bingsa Gjenvinning Næring AS gjør et påslag (deponiavgift) på kr 50,- pr. tonn for næringssavfall som blir levert. Dette blir etterskuddsvis overført til kommunen for oppbyggingsav fond. Det som er bokført i 2020-regnskapet er inntekter fra 2019.

Det vil være behov for å se på om beregningene som ble gjort i sin tid fortsatt holder seg, og eventuelt foreta nødvendige justeringer.

I tillegg vart det sendt over ei sak 146/18, *Avslutning og etterdrift av avfallsdeponiene i Gangstøvika og Bingsa* av 06.12.2018, som gir utfyllende informasjon desse etterdriftsfonda.

4.3 VURDERINGER

Handteringen av overskott og underskott til fond er automatisert i reknearkmodellen. Modellen handterer også renter som ein skal legge til fonda automatisk. Deretter står det att å oppdatere årsrekneskapen med korrekt saldo på fonda som er ført opp i balansen.

Det er så langt vi kan sjå rett handtert.

DEKNINGSGRADER

Vi har ikkje merknadar til handtering av dekningsgrader, men vi registrerer at kommunen opplyser om at dei maksimalt kan dekke 82,6 % innan byggesak, medan sjølvkostrekneskapen angir at ein har dekt 87,1 %. På den andre side er vi også noko usikker på om ulovlegheitsoppfølging som utgjer 2,4 %, ikkje kunne ha vore henført.

Vi vil likevel rá kommune til å arbeide vidare med å finnen ein måte å rapportere på som gjer det enkelt for politikarar og innbyggjarar å forstå bakgrunnen for gebyrfastsettinga. Det er nyleg kome ein ny rettleiar for utrekning av sjølvkost i byggesaker.

ETTERDRIFTSFOND

Ei særleg problemstilling er knytt til etterdriftsfond for deponi. Ålesund kommune har gjort eit arbeid for å bringe dette i orden. Vi viser her til sak 146/18 i bystyret 06.12.2018 der det vart ei god utgreiing av desse etterdriftsfonda.

Vårt syn er at kommunen skal gjennomføre ei pliktig avsetting til desse fonda. I 2020 var det gjort ei avsetting berre på det overskytande frå sjølvkostrekneskapen.

5. KONKLUSJON OG ANBEFALINGAR

Ålesund kommune har lagt eit godt grunnlag for ein god internkontroll med dokumentet *Heilskapleg styring, leiing og internkontroll i Ålesund kommune*. Det er delvis bygd rundt anerkjente rammeverk som COSO og ISO 9001. Denne forankringa i slike anerkjende rammeverk vurderer vi som positivt.

Vår vurdering er at det overordna rammeverket for ein god intern kontroll er i ferd med å pusle seg på plass, og er slik det nå ligg føre konsistent og heilsapeleg.

Når det gjeld internkontroll særskild retta mot sjølvkostområdet, er det vår vurdering at det har kome på plass ein god del positive element. Likevel vurderer vi den per i dag som ikkje fullt ut tilfredsstillande, og kommunen bør etter vårt syn ta ei ekstra runde på dette.

Vi har gjennomgått sjølvkostrekneskapen innan vann, avløp og renovasjon, samt plan og byggesak. Handteringa er så langt vi kan sjå det basert på den praksis som er vanleg. Dette har til ein viss grad samanheng med at både nye Ålesund kommune, og dei eldre kommunane har nytta hjelpe og metodikk frå Envidan AS til å sette opp desse sjølvkostrekneskapene.

Vi vil likevel rá kommunen til å gjere ein ny gjennomgang av dei indirekte kostnadane. I ny rettleiar for utrekning av sjølvkost for byggesaker, ser en at ein det blir sett opp ei tabell om kva som er anbefalt fordelingsnøkkelen. Dette kan ein også tolke slik at ein må grunngje det om ein avvik frå dette.

Kommunestyret har no nyleg vedteke ein intensjonsavtale om å slå saman ÅRIM IKS og Bingsa Gjenvinning AS. Avtalen med Tafjord Kraftvarme AS går ut i 2022. Vi har difor grunn til å tru at dei utfordringane som har vore i høve til risiko for kryssubsidiering no vil bli løyst.

Handteringa av overskott og underskott til fond er automatisert i reknearkmodellen. Modellen handterer også utrekning av renter automatisk som ein skal legge til fonda. Deretter står det att å oppdatere årsrekneskapen med korrekt saldo på fonda som er ført opp i balansen til kommunen.

Ei særleg problemstilling er knytt til etterdriftsfond for deponi. Ålesund kommune har her gjort eit arbeid for å bringe dette i orden. Vårt syn er at kommunen skal gjennomføre ei pliktig avsetting til desse fonda. I 2020 var det gjort ei avsetting berre på det overskytande frå sjølvkostrekneskapen.

LISTE OVER TABELLER

Tabell 3-1: Fordeling av indirekte kostnadar	19
Tabell 3-2: Utdrag av fordelingar basert på tilsette.....	20
Tabell 3-3: Oppsummering av anleggsmidlar i reknearkmodellen	24
Tabell 3-4: Anleggsmidlar 2020 for vann som er lagt inn i modellen	24
Tabell 3-5: Anleggsmidlar 2020 for avløp som er lagt inn i modellen	24
Tabell 3-6: Etterkalkyle for gebyrområde vann for 2020.....	25
Tabell 3-7: Etterkalkyle for gebyrområde avløp for 2020.....	26
Tabell 3-8: Etterkalkyle for gebyrområde renovasjon for 2020.....	27
Tabell 3-9: Etterkalkyle for gebyrområde plan for 2020.....	28
Tabell 3-10: Etterkalkyle for gebyrområde bygg for 2020	29
Tabell 4-1: Handtering av fond 2020, vann, avløp og renovasjon	37
Tabell 4-2: Handtering av fond 2020, plan og bygg	37

LISTE OVER FIGURER

Figur 3-1: Oversikt over kalkylerente frå 2001 til 2023	24
Figur 4-1: Sjølvkostnote 2020.....	38

MRR

Møre og Romsdal Revisjon SA

Hovedkontor: Kristiansund

Avdelingskontor: Ålesund, Molde, Surnadal

Eiere:

Aure, Averøy, Kristiansund, Rindal, Smøla, Surnadal, Tingvoll,
Aukra, Hustadvika, Gjemnes, Molde, Rauma, Sunndal, Vestnes,
Fjord, Giske, Sula, Stranda, Sykkylven og Ålesund.

Møre og Romsdal fylkeskommune.